

150 jaar Joannes den Doper Oostende

INHOUDSOPGAVE:		pag.
1	Voorwoord Pastoor A. van Balveren	2
2	De oprichting van de parochie Oosteind B. Sibon en P. van Gorp	3
3	De pastoors van Oosteind B. Sibon	23
4	Geschiedenis van de Oosteindse koster J. Schoenmakers-Oomen	26
5	R.K. Parochiaal Armbestuur van Oosteind M. Koreman	38
6	De bedevaart naar Den Briel Een oud-misdienaar	54
7	Kerkklok en uurwerk A. Kanters	59
8	De Maria Congregatie Een oud-lid van de Maria Congregatie	64
9	Gedachtenis aan de H.Missiedagen J. Schoenmakers-Oomen	65
10	Het dameskoor A. Luijkx-Bastiaansen	69
11	Het mannenkoor P. van Gorp	73
12	Korte berichten uit oude kranten	87
13	De restauratie van onze kerk A. Gerritsen o.f.m.cap.	90

1 Voorwoord

Groot feest was het in Oosteind op 6 december 1852. Een nieuwe kerk werd ingewijd. Eindelijk kregen de inwoners van ons dorp een eigen kerkgebouw. Tot die tijd moest men kerken in Oosterhout of in Dongen. Met de ingebruikname van het nieuwe kerkgebouw, startte ook een nieuwe parochie. De patroon van kerk en parochie werd Joannes de Doper. (Destijds was de schrijfwijze nog zonder 'h'.) Niet alleen de afstand naar Oosterhout of Dongen, maar ook het feit dat de kerk in Dongen te klein werd voor de grote aantallen kerkgangers, was reden tot oprichting van een eigen kerk en parochie. Het is nauwelijks voorstelbaar 150 jaar later. Bijna alle kerken zijn nu te groot geworden, ook de onze, door de vermindering van het aantal kerkgangers. Overal om ons heen zien we dat kerkgebouwen worden afgestoten en dat parochies worden samengevoegd. Dit wordt veroorzaakt door een tekort aan meelevende en meebetallende parochianen. Wij gaan door met onze kerk en parochie zolang parochianen dat mogelijk blijven maken.

Veel is er veranderd in de afgelopen 150 jaar, maar gelukkig zijn er nog velen binnen onze parochie met hart voor de zaak, met liefde voor ons prachtige kerkgebouw. Parochie en kerk zijn nodig om ons geloof te kunnen beleven en vieren. Er zijn in onze parochie veel mensen die vrijwillig meewerken om onze kerk als gemeenschap van gelovigen overeind te houden. Zolang er mensen blijven met hart voor kerk en parochie, kunnen we de toekomst met een blij hart tegemoet zien. Moge Gods zegen met ons zijn.

Ton van Balveren, pastoor.

2 De oprichting van de parochie Oosteind.

Voor het onderzoek, naar wat aan de stichting van de parochie Oosteind vooraf ging, hebben wij o.a. gebruik gemaakt van aantekeningen uit het dagboek van A.C. v/d Noort. Wie was deze Adriaan v/d Noort? Hij woonde aan de Groenendijk, waarschijnlijk aan de haven, uit zijn dagboek hebben wij kunnen opmaken dat hij een druk leven moet hebben gehad, want ergens in het dagboek schrijft hij waar hij zich zoal mee bezig hield; hij was: schipper, bakker, boer, winkelier en herbergier. In zijn dagboek schrijft hij, onder andere, over wat er in Oosteind en directe omgeving gebeurde. Zeer waarschijnlijk behoorde hij tot de meer goeude burgers, in ieder geval was hij één van de belangrijkste voorvechters om een kerk in Oosteind te krijgen.

Waarom wilde v/d Noort en zijn medestanders zo graag een kerk in Oosteind?

Wat nu Oosteind is bestond toen uit een aantal gehuchtjes zoals: Den Horst, de Uilendonksche straat, de Groenendijk met haven, de Groenstraat met Berkenstraat en de Heijkant. Alle bewoners hiervan, in die tijd ca. 1000, moesten naar de St. Jan in Oosterhout naar de kerk, want Oosteind hoorde bij de parochie Oosterhout. De wegen die toen naar Oosterhout leidden, waren nog onverhard en bovendien in slechte staat. Daardoor waren deze regelmatig onbegaanbaar, wat er toe leidde dat: *"Het grootste gedeelte slechts zeer zelden hunne parochiekerk te Oosterhout bezochten"*, zoals door iemand in het parochie archief is opgetekend. Als ze al naar de kerk gingen dan gingen ze naar Dongen, want dat was voor de meeste dichterbij dan hun eigen parochie kerk in Oosterhout. Al eerder was er door particulier initiatief geprobeerd om ergens in Oosteind een patersklooster te krijgen, zodat de inwoners hier op zon- en feestdagen naar de kerk konden. Deze poging was echter op niets uitgelopen, maar de behoefte aan een eigen kerk bleef bestaan.

Waarschijnlijk is al in 1842 voor het eerst gesproken over

de stichting van een eigen parochie in Oosteind, want A.C. v/d Noort, schrijft in zijn dagboek op 12 maart 1845: *"Gisteren hebben ze met drie na de Hoeve na den Bisschop geweest. Wij krijgen op de Oosteind eene nieuwe Roomsche kerk, waarvan over drie jaar nog spraak was geweest."*

In de jaren die volgden is er druk actie gevoerd om een kerk op Oosteind te krijgen. Een van die acties van de voorstanders wordt ook in het dagboek van v/d Noort beschreven in juni 1846. *"Gepasseerde maandag hebben ik zelve met Arnoldus Timmermans en Wouter W.Knaap na Wagenberg na Monseigneur of bisschop geweest welke daar was vormende, en heb bij orasie de secretaris gesproken van Monseigneur en verzogt deze maandag bij onze Pastoor te koomen spreken over een plaats om eene nieuwe Roomsche kerk te verzoeken, waarvan reeds eene kommissie bestond hetzelve uit te werken, met volle promissie maar omdat een ieder niet op zijn werf konde stelle verflauwde deze. Nu hebben ze mij Adr. van den Noort opgeroepe met deze bovestand van willen bij goedvinding van Monseigneur ik werk helpen voltooijen en bijdragen."* Na o.a. het actuele weer van die dagen te hebben beschreven vervolgd hij: *"Hier komt een omschrijving wie bij de nieuwe of oude kerk wil blijve of koome, namentlijk Oosterhout de hoofd kerk of Oosteind of Horstze kerk bij de Groenendijk."*

In 1846 is men bij de inwoners van Oosteind ook al rond gegaan met een lijst, waarop men kon intekenen om voor een aantal jaren geld beschikbaar te stellen voor de kerk. Sommige intekenaars lieten op de lijst wel een aantekening maken met ontbindende voorwaarden zoals:

"Vermits de kerk op de bedoelde plaats gesticht wordt".

"Mits de kerk op den bestemden akker der weduwe P. v. Gils geplaatst worde".

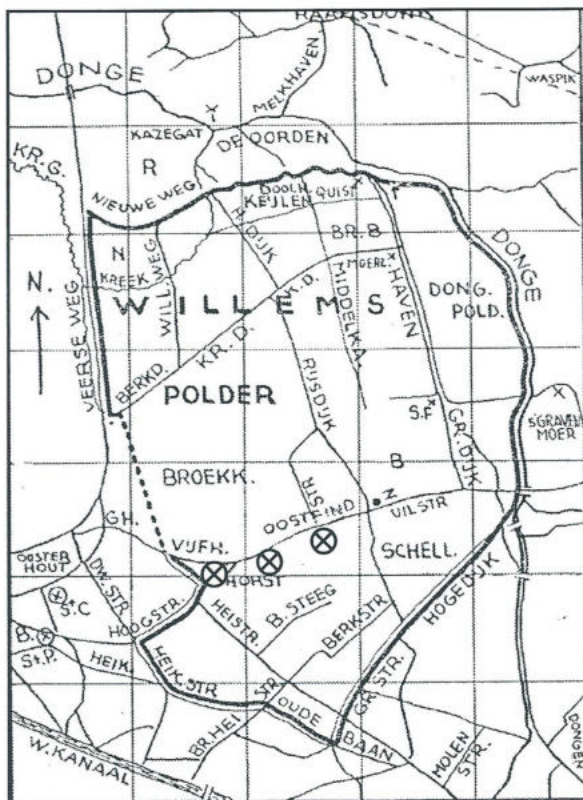
"Vermits buiten de Parochie woonachtig wordende of de kerk niet op de bedoelde plaats gestigt wordt".

De intekenaars zetten hun handtekening op de lijst, behalve degene die niet konden schrijven, deze mensen

zetten een kruisje en er werd dan een aantekening bijge-
maakt: "Dit is het handmerk van ...". Hier werd dan de
volledige naam geschreven van degene die namens hem
had laten tekenen.

In totaal kreeg men op deze lijst toezeggingen voor fl.
1000,00 eenmalig. Gedurende 10 jaar jaarlijks fl. 75,00.
Gedurende 6 jaar fl.812,50 , gedurende 5 jaar fl.20,00 en
gedurende 3 jaar fl. 3,00.

Aan de andere kant is er ook flink actie gevoerd om
Oosteind bij de parochie Oosterhout te houden. Een voor-
beeld van een actie om te voorkomen dat er op Oosteind
een eigen parochie gesticht zou worden, is een brief van
een mijnheer Smits, die kerkmeester was van de St. Jan
parochie en kennelijk een belangrijke rol speelde in de
Oosterhoutse samenleving van die tijd. Hij probeert in deze
brief te verklaren
waarom er naar
een eigen parochie
in

De drie locaties voor
de nieuwe Kerk.
Het werd de
middelste van de
drie!

Oosteind gestreefd wordt en schrijft in deze brief onder meer ook, dat hij (lees de parochie Oosterhout) de steun van de Oosteindse boeren niet kan missen vanwege hun financiële bijdrage aan zijn parochie. De hele brief volgt hier:

Oosterhout 26 July 1846

Monseigneur,

Uit liefde voor de waarheid waag ik het mijne beschouwingen hierbij te voegen en dezelve met alle vrijmoedigheid aan U Eerw. voor te dragen; gelieve op te merken dat dit alléén door mij is, ofschoon ik gaarne als het doenelijk ware, geheel het kerkbestuur, zelfs de twee leden van den Horst niet uitgezonderd, dit ter ondertekening zou aanbieden, zonder de minste vrees van tegenspraak. Voor de Eerwaarden Heer Pastoor zullen er mogelijk harde waarheden in voorkomen, des niettemin zal ik niets overdrijven.

De afkeer van de inteekenaren tegen onze Parochie of liever van de eerwaarde Heeren, komt voornamelijk voort, door de weinige zorg welke voor hen is aan den dag gelegd en volgens mijne zienswijze, hebben zij vele redenen; de ziekelijke toestand van onzen vorigen herder was de voornaamste oorzaak, hetwelk voortbragt dat de jonge Heeren niet werden aangemoedigd, en uit hunzelve hun Hoofd niet mogten vooruitlopen. Bij de komst van den Nieuwen Herder waren de gemoederen niet gunstig gestemd, deze beloofde zeer veel doch in onzekerheid van hen te zullen behouden, kon Zijne Eerw. Hun geene liefde, noch zorg op eene gulle wijze toedragen: het woord scheiding vond voedsel, ze bleven in hoop leven en dat verschil baarde allengs al meer en meer ontevredenheid, zodat dit het gevolg is, dat zij ongeloofelijke inschrijvingen hebben

De geboorte van Jezus. Linkerdeel van het hoofdaltaar

gedaan, hoewel dit mijns inziens nog zeer weinig beteekend en in verre na niet opweegt tegen een volledige scheiding; want wat zal die verbrokkeling opwegen tegen het goede dat door vereenigde krachten is tot stand gekomen; eene grote Kerk noodwendig voor eene grote parochie ingerigt een monument onzer voorouders, is in eenen slechten staat aanvaard, in orde gebragt om van tijd tot tijd verbeterd te worden ; eene pastorie vernieuwd; een ziekenhuis. Dezen winter op eene groote schaal, maar zonder gerucht, voor de Armen op eene bijzondere wijze gezorgd; der kerk zeer groote schulden aanmerkelijk ingekrompen; een nieuw kerkhof gekocht en aangelegd, enz. enz.. Dit alles heeft schatten gekost; maar is mij het beste bekend. Zal het nog mogelijk zijn, bij eene scheiding, waardoor wij de meest gegoede boerenstand zullen missen, dit alles geregeld te kunnen doen. Als U Eerw. in aanmerking neemt dat ons niets overblijft dan eenige weinigen gegoeden, eene zeer groote arme burgerij, die alle jaaren verarmt op eene schrikbarende wijze, terwijl de armen ongeloofelijk aangroeijen ; ja dit jaar is het R. K. Armbestuur genoodzaakt om of schulden te maken of de fondsen der gewonelijke inkomsten aan te spreken hetwelk reeds is geschied, en dit terwijl de boerenstand welvaart, waarvan zij blijken geven. Gedoog ook Monseigneur de opmerking dat met hun uitzigt op scheiding, het niet alleen te doen is om het geestelijk welzijn; maar hunne materiële belangen hier tusschen schuilen, de bepaling van de Kerk op de door hen aangewezen plaats te willen, verraadt dat oogmerk evenzeer; daar wonen de meest gegoeden , waarom hunne eigendommen meerdere waarde verkrijgen enz. enz. . Ik heb juist daar zooveel vaste goederen als de beste onder hen; maar dit is mijn doel niet; handelde ik als belangzoeker, ja dan ware dit geene geringe speculatie voor mij.

Over mijne administratie van kerk en ziekenhuis wil ik niet roemen; maar merk tevens op dat bij eene dusdanige verbrokkeling, het mij niet mogelijk zal wezen dezelve voor uitgang te verzekeren, wijl onze inkomsten zoo aanzienlijk

moeten verminderen; hierbij is er reeds ernstig gesproken over eene nieuwe Pastorij dicht aan de Kerk, over meerder Tractement, enz. hoe kan zulks doenlijk worden?

De bijzijnde inteekenings lijst laat zich oppervlakkig groot aanzien, maar de verschillende beperkingen hierop gesteld, de vraag of zij allen in staat zullen wezen om hunne beloften te volbrengen? De verhuizingen die in zes of tien jaren zullen plaats hebben; de verdeeling van eigendommen, sterfgevallen en mede andere bezwaren, als misgewassen enz. nemen veel van hare schoone zijde weg. Op de handeling der Commissie zou nog al zeer veel zijn aan te merken, maar liefst hiervan niets.

De menschen hebben te veel gedaan voor hunnen goeden naam volgens mijne mening, als ook uit spijt dat hier zooveel schoons en goeds wordt verrigt, waarvan zij volgens hun manier van zien, niet genoegzaam mede deelen omdat zij wel eenig zins stiefmoederlijk zijn behandeld; maar dit alles kan zoo als ik oordeel, te regt komen door eenen middelweg die mijns bedunkens zeer goed zal werken, met eenen vierden Heer aan de pastorij toe te voegen, bijna uitsluitend belast met het Oosteind, Horst en Heijkant, welk laatst gehucht nog al aanzienlijk is, en altijd verre van de Kerk verwijderd blijft. Bovendien alle de Eerw. Heeren veel meer zorg voor de afgelegenen aan te bevelen, want de ondervinding heeft twee malen bewezen, dat wanneer zij met ijver en belangstelling behandelt zijn geworden, er niemand ontevreden was. Dit is een kapitaal punt,

Reeds zooveel herhaalde proefnemingen met de bedoelde nieuwe parochie, hebben de eensgezindheid tusschen de Parochianen en hunne herders zoo gevoelig geschokt, dat deze geene liefde voor hen en de inwoners ook geene achting voor hunne herders kunnen hebben; men staart als met minachting op elkander, hoe kan hier goede werking en eensgezindheid plaats grijpen, waar de liefde ontbreekt?

Kan tienmaal zooveel geld der inteekenaren, voor tienmaal zooveel jaren, voor hun oogmerk toereikend zijn, dan nog

zal hiermede de wond niet zijn geheeld welke door eene afscheiding aan onze Parochie wordt toegebracht.

Des niettemin zal ik uwe uitspraak eerbiedigen, verschooning vragende voor het minste harde of liefdelooze welk mij mogt ontglipt zijn, ter verdediging mijner administratie en kan het U Eerwaarde goed vinden een bepaald besluit te nemen voor den vierden Augustus, zou de renovatie onzer H. Missie ten goede mede kunnen werken voor eenen duurzamen vrede, of tot vermeerdering der eensgezindheid, zonder deze te bevorderen zal er altoos wrijving en afgekeerdheid bestaan die de gemoederen gewis nooit ten goede zullen stemmen.

Al de hier opgesomde bezwaren en oneidige meer, zijn mij van den beginne voor den geest gekomen, edoch ze allen op te sommen om die in haar waarde en oorzaken te beschrijven, zou voorzeker U Eerw. vervelend zijn, zoo als ik reeds vrees van Uwe oplettendheid misbruik te hebben gemaakt, dan verzeker U Eerw. mij verder geen de minste tegenspraak te zullen veroorloven en niemand mij hiertoe heeft aangezet, of dit heeft gelezen noch zal lezen, als alleen mijnen zoon schrijver dezès, onder de striktste geheimhouding, waarom ik heb geoordeeld slechts eenmaal schriftelijk mijne zienswijze te mogen uiteen zetten; inmiddels noem ik mij met alle opregtheid en ware hoogachting,

*Uw Dienaar en meest onderdanige
A.W. Smits*

In de jaren die volgden werden er blijkens passages uit het dagboek van v/d Noort vele bezoeken gebracht aan de bisschop, om de stichting van een kerk in Oosteind te bevorderen. De bisschop was kennelijk al snel akkoord met de stichting van de nieuwe parochie, want op 1/12/1846 schrijft v/d Noort:

"Brouwer Smits (zeer waarschijnlijk dezelfde als van de brief boven) heeft van Monseigneur den Bischof verkregen

te zorgen voor de plaats en het stellen een Roomsche kerk op 't Oosteind te Oosterhout waarvoor hij heeft uitgekoose 5 persooene namentlijk neef Adriaan v/d Noort , G. Loonen in de Groenstraat, Simon de Wit Berkenstraat , en Arnoldus Timmermans Oosteind , Adriaan P. Huigen

Oosteind welke zal plaats hebben bij Jan Olijslagers den 2^e december om plaats en aankoop te spreken".

Om een plaats voor de kerk te vinden die iedereen naar de zin was, was kennelijk een groot probleem. Blijkens archiefstukken en passages uit het dagboek ontstond tussen de bewoners van de Groenendijk, waar v/d Noort woonde en o.a. den Horst, waar enkele andere gegoeden woonden, een behoorlijk felle strijd over de plaats van de kerk. Iedereen wilde de kerk zo dicht mogelijk in de buurt hebben. Om dit doel te bereiken werden allerlei mensen in de arm genomen en vlogen de beschuldigingen over en weer.

Op 4/1/1847 ziet v/d Noort het kennelijk even niet meer zitten want hij schrijft in zijn dagboek: "*Kerk op 't Oosteind is alles verlooren door tegenschrijven van die van den Horst*".

Kennelijk hebben hij en zijn sympathisanten het er toch niet bij laten zitten, want in de jaren tot 1851 maakt hij in zijn dagboek nog verschillende keren melding van een bezoek aan de bisschop, door hem, of een van zijn medestanders.

Door de strijd om de exacte plaats van de kerk en waar nou precies de scheiding moest lopen met de Oosterhoutse parochie duurde het toch nog tot begin 1852 voordat er een definitieve plaats voor de nieuwe kerk bepaald was. Adriaan v/d Noort schrijft in November 1851 in zijn dagboek, dat hij door een landmeter Johannes Zijlmans uit Raamsdonk een kaart heeft laten maken van Oosteind met daarop alle straten, stegen, huizen en percelen, maar vooral ook met de door hem gewenste plaats van de kerk daarop ingetekend. Hij schrijft in zijn dagboek dat hij deze kaart de week erop bij de bisschop zal bezorgen. Op 10 december van dat jaar brengt hij opnieuw een

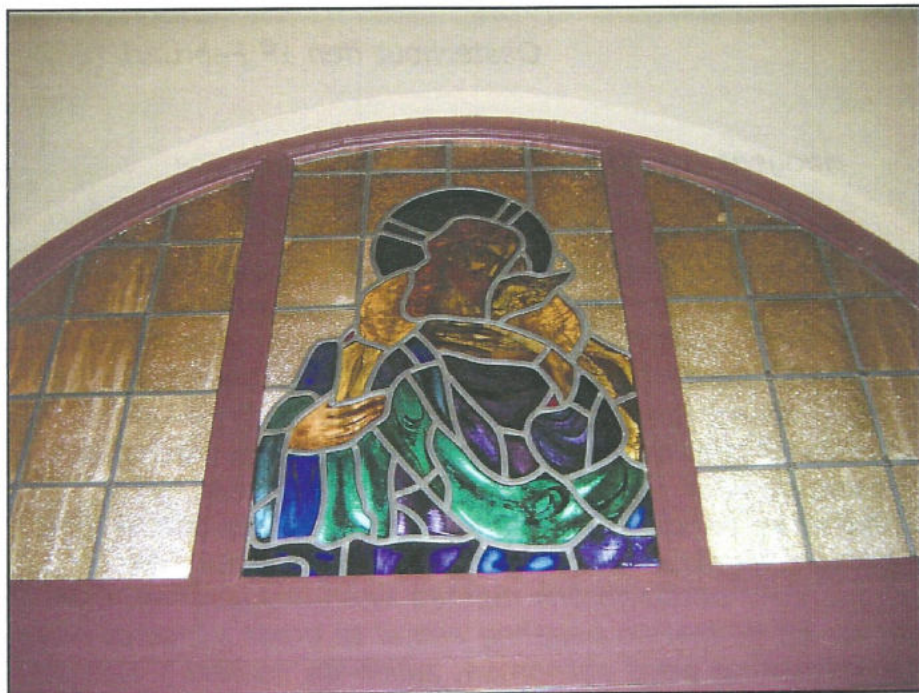
bezoek aan de bisschop, hij heeft dan kennelijk al tekeningen bij van de kerk en de pastorie. Bovendien wordt er dan weer onderhandeld over de plaats van kerk en de grenzen van de parochie, de bisschop is dan vrij precies in zijn standpunt want v/d Noort schrijft:

" 10 dezès heb ik na monseigneur van Hooydonk geweest met kaarten met kerk en pastory welke mij iemand belooft heeft voor ons te timmeren tegen presents wijze waarop monseigneur mij de plaats voor kerk heeft gewezen aan de kruising op Rijdsdijk en met onze pastoor veertien dagen later overeengekomen met de scheijding op 't rulleke van de wed. P. Key en Jan Key (ten westen van de brouwerij aan den Horst) en zoo halve straat op den Hoogstraat aan de Heijstraat. Deze uitspraak van onze pastoor is niet geground want monseigneur heeft mij gezeit de scheijding aan den Horst aan 't nieuw huis Beekmans".

De bisschop, die het getouwtrek over de plaats van de kerk kennelijk beu was, heeft hem toen zeer waarschijnlijk opgedragen, om contact op te nemen met W. Bossers die woonachtig was op den Horst en één van zijn opponenten was. Want op 24/01/1852 schrijft hij aan de bisschop dat hij, A. v/d Noort, na zijn bezoek aan de bisschop onmiddellijk contact heeft gezocht met deze W. Bossers.

Deze W. Bossers was, zoals v/d Noort in zijn brief schrijft, een schoonzoon van P.v. Gils en dus een zwager van degene die de grond voor de kerk geschonken heeft. De latere schenker van de grond was namelijk A.v.Gils, die kapelaan was in het Zeeuwse Lamswaarde, en een zoon was van de eerder genoemde P.v. Gils.

Nu feitelijk de stichting van een nieuwe parochie wel heel erg dichtbij komt, doen de Oosterhoutse kerkbestuurders nog een poging om in ieder geval de grenzen van de parochie in hun voordeel te laten verschuiven.

*De Goede Herder
raam in voorportaal*

*Leden de conferie van
het Heilige Sacrament*

Oosterhout den 1^e Februari 1852

Hoogeerwaarde Heer,

*Wij ondergetekende kerkmeesters achten het ons eene duure pligt om ons tot U Erw. te wenden teneinde onze groote bezwaren tegen de thans ontworpen scheid-
ing van een gedeelte van onze gemeente in te dienen. Wij allen sedert jaren met de plaatselijke gesteldheid bekend, kunnen niet ontkennen dat, door eenen te verren afstand van de kerk, het afgelegenste gedeelte van het Oostkwartier behoefte aan eene meer nabij geplaatste kerk en pastorij heeft, en zoude derhalve de verliezen voor de kerk hierdoor ontstaan ons moeten laten welgevallen. Dan daar nu bij de laatste bepaling een al te groot gedeelte van onze gemeente word ontnomen, zullen de verliezen van kerk en ziekenhuis zoo menigvuldig zijn, dat wij in de toekomst de kosten niet meer kunnen bestrijken, welke wij tot onderhoud van zoo eene kostbaare kerk, als de onze is, benodigd hebben.*

Redenen, waarom wij / bijaldien de laatste bepaling van scheiding mogt doorgaan / ons eenparig in de onaangename noodzakelijkheid bevinden om als kerkmeesters te moeten bedanken . Wij dan die nog op dezen oogenblik verplicht zijn de kerkelijke belangen te behartigen, hopen toch dat het U Eerw. moge behagen, het groot verlies van de kerk in aanmerking nemende, gemelde scheiding in verdere overweging te nemen.

*N. Fransen
A. Leenaarts
J.P. Rombouts
J. H. van Etten
J.J.B. Janssens*

In Oosteind zelf is men er ondertussen nog steeds niet uit waar de kerk nou precies moet komen, getuige een vrij lange notitie die v/d Noort maakt in zijn dagboek op 1/02/1852. Hij beschuldigt hier ondermeer zijn neef van vals spel, hij zou zijn "over gelopen" naar het andere kamp.

"Onze kerk men hoort den Key en de Beekmans jalours zijn, zij buite de parochie van de nieuwe kerk vallen, volgens zegge van onze pastoor. Wegens zijne gezegde scheiding (den Key en Beekmans met nog 4 huizen samen zes huizen) tot de Horst hebbe in den erm genomen enkele Pastoors, familie, eene Heerneef die als Capulaan met de nieuwe Monseigneur in Vlandere heeft gestaan en de nieuwe Monseigneur is op de zijde van de Beekmans wegens Heerneef Capulaan en de professor werkt meede (de meester) en onze neef die met mij naar de Hoeve zij geweest om de kerk, werkt met Jan Key en Johannes Beekmans (dus neefje valsch) want werkt de kerk na den Horst in plaats van redelijkheid of bielikheid want 't gevoelen is nooit anders geweest van Monseigneur v. Hooydonk als de kerk op bielijke platsing dat is de scheijding aan 't Ekelstraatje, de kerk aan het Straatje over Pieter v. Gils of P. Knaap, de scheijding aan den Horst tussen Verdaas en Beekmans de kerk aan den Rijsdijk op Roodhekke. Maar zoo men hoort zijn deze met viere; Key, Beekmans, Meester en onze neef na Monseigneur geweest, konde volstrekt geene viat krijgen op platsing van kerk over de brouwerij daar haar aanzoek was, maar wel op de voornoemde platse met de voornoemde scheijding, toch ten laatste door eene valsche streek van den nieuwe Monseigneur te vragen wat is die gegeven plaats waard, daar de kerk mag koomen. Veertien hondert gulden zijden deze vier. Wel nauw Monseigneur dit vinde wij toch ! Was de nieuwe zijn antwoord en de andere riepe en antwoordde gelijk. Monseigneur doet dit toch hij gaat besluite onregtveerdig. Monseigneur heeft mij zelfs gezegd in bijzijn van A. Timmermans de plaats voor de kerk altoos

van Oosterhoutsche menschen gegeven wordt, waarom dan nodig die veertien hondert guldens. Waarom mijn dan moeite aangedaan om gelt voor de kerk te zoeken en te verkrijgen.

De Monseigneur heeft net gehandeld als Pilatus, hoewel door zijne vrouw op gewaarschuwd.

Maar het geroep der joodse bedroog dien man, zoodat den regtvaardige mishandelt werd. De onregtvaardige triomfeert. Insgelyk worde onze menschen door zoo enkele kwaade mishandelt, die met bedroge commissie hadde gemaakt en de kerk op eene kwaade plaats gevraagd."

Op 28 januari 1852 werd door de bisschop een commissie benoemd "*Tot daarstelling eener R.K. kerk op het Oosteind*". Deze commissie werd belast met de voorlopige werkzaamheden, die nodig waren om te komen tot de definitieve oprichting van een parochie in Oosteind.

De namen van de commissieleden waren: Joannes Beekmans, Joannes Key, Dilus Bossers, Nicolaas Bierwagen, Wilhelmus Bossers, Gerardus Aelen, Adrianus Cornelis v/d Noort en Adrianus van Nieuwkuik.

Het parochie archief vermeldt dat de commissie nog een aantal problemen had op te lossen. "*Waarvan niet de minste was het kiezen van een geschikt terrein voor kerk en pastorie. Die moeilijkheid evenwel werd geheel en al weggenomen door dien de Wel. Heer Adrianus v. Gils, destijds kapelaan te Lamswaarde en later pastoor te Klundert, aan de nieuw te stichten parochie, een akker ten geschenke aanbod groot genoeg om een kerk en pastorie te bouwen en een kerkhof aan te leggen*". Dit geschenk werd uiteraard in dank aanvaard en werd bij akte van schenking bekrachtigd op 5 juni 1852, bij notaris H.v. Weel te Oosterhout.

Op 2 mei 1852 werd, op verzoek van de bisschop, door het 'Departement voor de zaken van R.K. eredienst' de parochie Oosteind erkend wat inhield, dat de te benoemen pastoor recht had op een rijks jaarwedde. Dit zelfde ministerie verleende op 6 juli toestemming om een kerk en pas-

torie te bouwen, volgens voorlegt plan en begroting, waarvan de hoogte was geraamd op fl. 24.482,53 .

Ondertussen moest ook de bouwvergunning worden aangevraagd. Dit gebeurde middels een brief met bijgevoegde tekeningen en bestek, van de oprichtings commissie, verstuurd op 1 juni aan de hoofdingenieur van het district H.F. Fijnje . Er wordt in deze brief vriendelijk verzocht om een spoedige beschikking, "daar het om te bouwen de gunstigste jaargetijde is" . Deze mijnheer Fijnje stuurt de papieren door naar één van zijn ingenieurs, de heer J. de Kruijff. Deze laatste laat de commissie weten dat hij, op enkele opmerkingen na, in kan stemmen met het aan hem voorgelegde plan. Hierdoor kon men daadwerkelijk beginnen met de eigenlijke bouw, onder leiding van de architect P. Soffers uit Ginneken .

Naar de zin van v/d Noort gaat het echter allemaal nog te traag, want ergens in juli (de precieze datum is niet bekend, maar waarschijnlijk in de eerste helft van die maand) schrijft hij maar weer eens een brief aan de bisschop. Tevens spreekt hij daarin zijn bezorgdheid uit over het feit dat er, wordt overwogen om, uit bezuinigings overwegingen, de toren te laten vervallen uit het oorspronkelijke plan. Gelukkig heeft hij kennelijk bij de bisschop een gewillig oor gevonden voor zijn bezwaren, want zoals wij weten is de kerk er gekomen compleet met toren.

De volledige tekst van deze brief luidt:

Monseigneur

"Het is jammer dat het mooie seizoen allengs voorbij gaat en daardoor korter bij den winter komende, nadeelige gevolgen aan het werk veroorzaakt wordt. Zeer zeker is ook Uwe Hoogw. bekend dat de houtwerken zijn aangenomen voor fl. 3894 alhier vrij voor de wal te leveren met 1 aug. of 1 sept. en 4 weken nadien volgens conditie moeten betalen. De andere materialen zijn meest op het werk. Verder gaat hier alles met volle liefde en druk voort. Met het schrale zand op de kerkplaats zijn wij haast klaar. Tevens is men bezig met den hof voor den Eerw.

Heer pastoor uit te lagen en te verbeteren, welke ruim groot is. Heden bluscht men de laatste van de 335 mudde kalk welk te Dordt heb gekogt en gehaald à 92,5 ct. Het mud. Vandaag begint men vaartuigen met de 15.500 ijs-selsteenen weg te zenden en volgens ontvangen bericht van de Heer Soffers (architect) zal die woensdag hier zijn om donderdag ochtend te vertrekken tot aankoop van mopsteenen welke ik zal vergezellen.

Echter een schrijve van de Heer Soffers met de tijding dat er een ander plan is gemaakt waarbij geene toren zou aangebouwd worden waarbij wij allen zo geneigd ware stemt ons treurig.

Monseigneur. Ja, ik weet ook zeer goed dat dit grote kosten zijn maar de kruiskooren eraf gelaten en nog wat bezuinigd zal immers een toren van gebouwd kunne worden.

Verder hoop ik hiermede Uwe Eminentie aan de intentie voldaan te hebben en tot verdere inlichtingen blijve wij of ik bereid welke met de alle hoogachting noemt.

*Uwen nederigen onderdanige Dienaar
Monseigneur! A.C. van den Noort*

In zijn dagboek schrijft v/d Noort dan op 29 juli 1852:
"Den 28 julij hebben ze begonne te werken om de kerk te bouwen, het is van Dongense timmerlui aangenome à fl.5335 .

Verder is er van de bouw van de kerk weinig bekend, bijvoorbeeld wanneer de verschillende fases van de bouw klaar waren. Ook in het dagboek van v/d Noort staat hierover niets geschreven.

Op 6 december 1852, zo wordt in het parochie archief vermeld, is de kerk onder dak en meteen ook ingezegend door deken en pastoor C. Oomen uit Prinsenhage, die meteen ook de eerste mis las in de nieuwe kerk.

Het is natuurlijk zeer opmerkelijk dat zo'n gebouw in ongeveer vier maanden is gebouwd. In die tijd met de beperkte technische middelen van toen, moet dat een hele prestatie zijn geweest. Daar moet met heel veel mankracht

en inzet aan gewerkt zijn. Begrippen zoals; "onwerkbaar weer" en "8 uren werkdag" moesten toen nog uitgevonden worden.

Ondertussen was op 30 november de eerste pastoor voor de parochie Oosteind benoemd. Dit was Cornelius Luijkx geboren te Etten op 6 februari 1810 en voordien kapelaan te Ulvenhout.

Op 5 december was inmiddels het decreet van afscheiding en oprichting van de nieuwe parochie Oosteind afgelezen in de parochiale kerk te Oosterhout. Op 8 december werd het zelfde decreet in de nieuwe kerk te Oosteind afgelezen. In het decreet stond ondermeer vermeld hoe de parochie grenzen waren vastgesteld.

De oprichtingscommissie die op 26/1/1852 was benoemd werd op 10 december door de bisschop middels de volgende brief bedankt voor de bewezen diensten.

"Aan de Leden der Commissie tot daarstelling eener R.K. kerk op het Oosteind

Daar wij met Gods hulp, de lang gewenschte oprigting eener R.K. gemeente te Oosteind, thans bewerkstelligd hebben, en dus, volgens de door ons daargestelde bepalingen in die gemeente alles op eenen vasten voet moet geregeld worden, hebben wij gemeend, vooreerst, de door ons op den 26 jan. dezes jaar voorlopig daargestelde Commissie, te moeten ontbinden, gelijk wij die bij deze ontbonden verklaren, nadat eerst de Leden, schriftelijk rekening van al het door hen verrigte, aan den nieuw benoemden pastoor en aan ons gedaan, en al de onder haar berustende gelden en bescheiden, de kerkelijke belangen der R.K. gemeente Oosteind betreffende, aan het wettig te benoemen kerkbestuur van Oosteind zullen overgegeven hebben.

Wij betuigen U allen bij deze, onzen hartelijke dank, voor de zorg en den ijver, waarmede Gij de belangen der opgerigte gemeente hebt behartigd, en geven hen, tot teeken onzer tevredenheid, onzen herderlijken zegen, God

vurig smeekende, dat Hij U tot loon voor al hetgeen Ge, voor zijne eer en glorie gedaan hebt, in tijd en eeuwigheid, zijnen milden zegen schenken."

Op dezelfde datum (10/12/52) werd door de bisschop eveneens het eerste kerkbestuur benoemd. Dit eerste kerkbestuur heeft het, gezien het groot aantal voorschriften en brieven van het bisdom, de eerste tijd behoorlijk druk gehad om de organisatie van de parochie op poten te zetten. De aanstelling van kerkbestuur gebeurde door de volgende brief:

"Onder de leiding der Goddelijken Voorzienigheid er in geslaagd zijnde, om eene zelfstandige R.K. parochie in Oosteind (gemeente Oosterhout) te vestigen, is het nu eene van onze grootste zorgen, dat voor die parochie een kerkbestuur benoemd worde, hetgeen uit personen is zamengesteld, welke door hun zedelijk gedrag en meer gegoeden stand, zullen bijdragen om het welzijn dier kerk en parochie te verzekeren en door hunnen raad en hulp, den door ons aangestelden Herder zullen trachten te ondersteunen.

Het is daarom dat wij, volgens het door ons op heden aan de parochie Oosteind gegeven kerkelijk reglement voor het R.K. kerkbestuur, hetgeen in het vervolg, stiptelijk moet nagekomen worden, tot Kerkmeester van gezegde parochie, bij deze benoemen:

A.C. van den Noort

J.P. Key

W. Bossers

Joh. Beekmans

Terwijl wij laatstgenoemde tevens tot penningmeester aanstellen."

In een brief van 14 december meldt pastoor Luijkx trots aan de bisschop, dat hij erin geslaagd is om de zitplaatsen te verpachten voor de som van 300 gulden en dat er binnenkort nog enige zitplaatsen zullen worden bijgevoegd.

Hij maakt in deze brief eveneens melding van een eerste onenigheid met enkele leden van het kerkbestuur. *"Ik heb de zitplaatsen geregeld van den eenen kant de mans- en den anderen kant de vrouwspersonen, doch niet zonder veel tegenkanting van eenigen van het kerkbestuur"*.

Dus na ongeveer 10 jaar strijd voor een eigen kerk, maar vooral ook veel strijd waar precies de kerk moest komen, was het niet zo dat de kerkelijke vijver meteen rimpelloos werd. Kennelijk was de Oosteindse mens uit die tijd, er één van de strijdbare soort, die zijn mening niet onder stoelen of banken stak. Deze kritische houding heeft er toch voor gezorgd, dat er iets moois tot stand is gekomen, waarmee blijkbaar de meeste konden instemmen.

B. Sibon
P. v. Gorp

Geraadpleegde bronnen:

- Parochie archief
- Bisschoppelijk archief, Breda
- Rijksarchief, Den Bosch

Hogepriester in de tempel met de symbolische voorstelling van de 12 stammen van Israël

3 De pastoors van Oosteind

Als eerste pastoor van Oosteind werd op 30 november 1852 benoemd Cornelius Luijkx. Hij was geboren te Etten op 6 februari 1810. In Hoeven werd hij in 1834 tot priester gewijd. Bij zijn 25-jarig priesterjubileum in 1877 verscheen in het Kanton een uitgebreid verslag over een grootse viering van dit heugelijke feit! Veertig jaar lang was hij pastoor van Oosteind. Hij stierf op 31 januari 1892. Zijn graf bevindt zich bij het grote monumentale kruis midden op het kerkhof.

Zalig zijn de vreedzamen. Matth. V: 9.

Bid voor de ziel van zaliger
DEN ZEER EERWAARDEN HEER
CORNELIUS LUIJKX.

Geboren te Etten, 6 Februari	1810.
Priester gewijd in	1834.
Als assistent en kapelaan werkzaam te Klundert en Uiverhout tot	1852.
Eerste pastoor benoemd der parochie Oosteind November	1852.
en aldaar overleden den 31 Januari	1892.

Hij was een eenvoudige en rechtzinnige man.
Job. I: 1.

Ik zal in vrede slapen en rusten. Ps. IV: 9.

ZEER BEMINDE PAROCHIANEN, ik weet dat gij mijn aangezicht niet meer zult zien. Ik acht het mijn plicht, zoo lang ik leef, u door vermaningen op te wekken. Gelijk gij altijd zijt gehoorzaam geweest, bewerkt aldus ook, niet alleen in mijne tegenwoordigheid, maar veel meer in mijne afwezigheid, uwe zaligheid niet schrik en vrees.
Hand. II. Petr. I: ad Phil II: 12.

Versmaadt niet wat bejaarde, wijze mannen verhalen, want zij hoorden het van hunne vaders, en van hen kunt gij wijsheid leeren. Eccl. VIII: 9, 10.

Doel, hetgeen gij van mij geleerd hebt, en de God van vrede zal met u zijn. Phil. IV: 9.

BEMINDE NEVEN, weest mijner indachtig, wanneer gij staat aan het altaar des Heeren. H. Monica

ONZE VADER. — WEES GEGROET.

H. J. Meunier. Oostebout.

bidprentje van Pastoor Luijkx

Zijn opvolger was Antonius Franciscus Oomen. Hij werd geboren te Princenhage op 17 december 1844. Evenals Pastoor Luijkx werd hij ook te Hoeven priester gewijd en wel op 7 maart 1869. Hij kwam als kapelaan van Dongen. Pastor Oomen was gedurende twaalf jaar pastoor in Oosteind tot hij overleed op 6 februari 1914.

Als derde pastoor werd benoemd Joannes Cornelius Daverveld. Deze was afkomstig van Nieuw Vossemeer. Hij werd geboren op 13 april 1858 en priester gewijd te Hoeven 3 augustus 1884. Hij was 9 jaar pastoor geweest te Hengstdijk en werd toen hier benoemd op 22 februari 1914. Na vier jaar pastoor geweest te zijn overleed hij op 16 april 1918.

Drie weken na het overlijden van Pastoor Daverveld volgde de benoeming van Jules Marie Corneille Laane tot vierde pastoor van Oosteind. Dit was op 3 mei 1918. Hij was geboren te Roosendaal op 7 juli 1877 en priester gewijd te Hoeven op 22 februari 1902. Voordat hij hier werd benoemd als pastoor was hij kapelaan geweest in Den Hout en 14 jaar professor aan het seminarie te Hoeven. Ook werd hij in 1920 deken van Oosterhout. In 1927 werd het 50-jarig jubileum van de parochie gevierd maar ook tegelijk zijn zilveren priesterjubileum. Het geschenk voor deze dubbele viering van de parochianen was het Heilig Hartbeeld dat nu voor de ingang van de kerk staat. Pastoor Laane stierf op 8 december 1931.

Zijn opvolger was Cornelis A.M. van Genk. Afkomstig uit Bergen op Zoom waar hij was geboren op 6 november 1886. Hij werd tot priester gewijd op 21 mei 1910. En in 1929 benoemd als pastoor in Oosteind. In 1952 vierde de parochie onder zijn leiding op grootse wijze het 100-jarig bestaan. Pastoor van Genk stierf in het St. Jozefziekenhuis te Oosterhout, op 8 januari 1964.

Nadat Pastoor van Genk in 1962 met emeritaat was

gegaan, werd hij opgevolgd door Gijsbertus Petrus Antonius de Grauw. Pastoor de Grauw werd geboren te Oosterhout op 28 november 1899. Zijn priesterwijding ontving hij op 6 juni 1925. Na eerst in drie parochies kapelaan te zijn geweest, was hij ook nog van 1947 tot 1969 pastoor te IJzendijke. Vanaf 1962 tot 1969 was hij hier pastoor. Pastoor de Grauw was een van de initiatiefnemers van ons dorpsblad De Schakel. Na zijn afscheid in 1969 woonde hij in Oosterhout. Hij overleed te Breda in het Laurentiusziekenhuis op 15 maart 1982.

Na het vertrek van Pastoor de Grauw kregen we als zevende pastoor Herman Eugenie Johannes de Bie. Pastoor de Bie werd geboren te Zundert op 28 augustus 1919. Hij werd tot priester gewijd op 3 juni 1944. Twintig jaar lang, van 1969 tot 1989, was hij hier de pastoor. Hij stierf in de pastorie op 11 januari 1989.

Na zijn dood is Pater van de Bom als waarnemend pastor ca. twee jaar op Oosteind geweest. Pater van de Bom is Benedictijner monnik van de St. Paulusabdij uit Oosterhout.

In september 1990 kregen we een nieuwe pastor. Pastor A.W. Gerritsen. Hij werd geboren op 25 januari 1931. Tot priester gewijd in 1961. Hij is van de Capucijner orde. Onder zijn bezielende leiding ging de grote restauratie van de kerk in 1992 van start. Het werd een grandioos succes. In 2001 trad hij terug als verantwoordelijk pastor en gaf het stokje over aan pastoor A.J.J.M. van Balveren. Pastoor van Balveren is geboren op 21 maart 1948 en tot priester gewijd in 1994. Moge het hem vergund zijn nog vele jaren pastor te zijn van Oosteind.

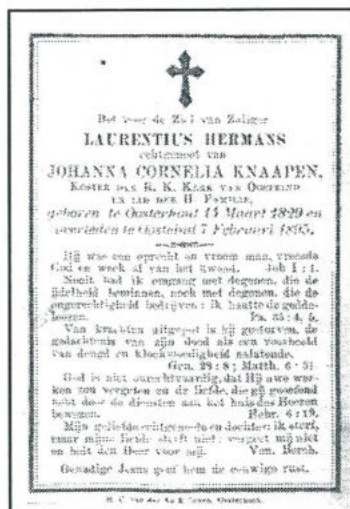
B. Sibon

4 Geschiedenis van de Oosteindse koster door de jaren heen.

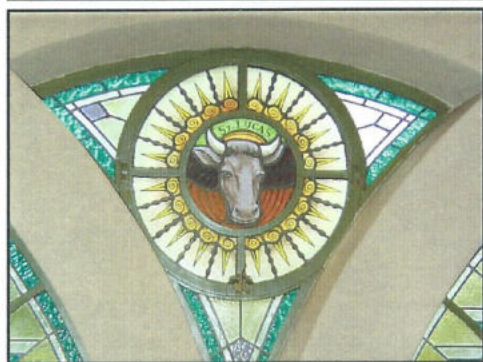
Ter gelegenheid van het 150-jarig bestaan van onze kerk met als patroonheilige Joannes den Doper aandacht voor de mensen, die als koster de Pastoor en de parochie met allerlei werkzaamheden ten diensten zijn geweest, vaak tegen een geringe vergoeding. Maar het was voor hen een eerbetoon, zò voor 't huis des Heren te mogen dienen. Als koster is men ook vaak de contactpersoon tussen de parochianen en de Pastoor. Het dienen mensen te zijn, waar men van op aan kan, een goede koster is een grote steun voor de Pastoor maar ook voor de parochianen.

Onze eerste koster was Laurentius Hermans en getrouwd met Johanna Cornelia Knaapen. Hij liet een huis bouwen aan wat toen de Uilendonksestraat was. Thans is dat de Provincialeweg 70, waar nu Peet Michielse woont met de hulp Toos Schoenmakers. Op 13 juli 1868 werd in het gezin Hermans-Knaapen een dochter geboren "Maria", en het bleef bij deze ene dochter. In 1859 werd de jaarwede van de koster die bepaald was op F 80,- met F 2,- verhoogd, ten oorzake van het zuiverhouden van het kerkplein. Ook was nog jaarlijks twee gulden te bekomen voor het wekelijks smeren van de klok.

Lou Hermans, koster en orgeltrapper was bij het Ceciliafeest, dat vroeger twee dagen duurde, door verzuim niet uitgenodigd, een vergissing. Natuurlijk hoorde hij erbij te zijn. Toen de mis uit was zag men hem naar huis gaan, en men floot hem terug. Hij deed alsof hij niets hoorde. De

Bidprentje van de eerste koster van Oosteind

In de medaillons van de ramen in de zijkapellen staan de symbolen van de vier evangelisten. Matheus als gevleugelde mens, Marcus de leeuw, Lucas het gevleugelde rund (stier) en Johannes als gevleugelde adelaar. Soms worden deze symbolen uitgebeeld in één gestalte met vier koppen een z.g. tetramorf. Op de getekende plaatje staat de duif in het midden als symbool van de Heilige Geest.

volgende dag vroegen ze hem: "Waarom ben je gisteren niet geweest?" Hij zei: "Een hond kun je fluiten, maar mij niet."

Willeke van Zundert was grafmaker en orgeldouwer. Met het grafmaken hielp koster Lou ook nog weleens. Toen Antje Oomen werd begraven, was het graf te krap gemaakt. Op het kerkhof gekomen zegt Pastoor Luykx: "Maar Will toch, nou is het graf te klein gemaakt." Maar Will vastberaden 't hoofd schuddend: nie waar, Mijnheer Pastoor, de kist is te groot gemaakt."

De grafmaker Will van Zundert ging niet zo eerbiedig om met de stoffelijke resten, die hij weleens uit moest graven bij het grafmaken. De oude planken van halfvergane lijkkasten nam hij altijd mee naar huis, zette ze tegen de muur om te drogen. Als ze droog waren stookte hij ze later op. Of hij gebruikte ze om er een varkenskooi van te tim-

Koster Antoon Michielse met z'n gezin voor het huis tegenover de kerk.

Veronica afgebeeld op deel van de biechtstoel. Het detail laat in de doek een afdruk van het gelaat van Jezus zien. De kruisweg, geschilderd op metalen ondergrond, geeft het tafereel ook weer.

meren. Al mopperde de vrouw van Naard Raasen, bij wie hij inwoonde, nog zo erg, hij kon het niet laten.

Kosten van grafmaken, grafrechten voor 25 jaar waren bepaald op: 1^e klas voor een lijk F 60,-, 2^e klas F 50,-, 3^e klas F 40,-, 4^e klas F 30,- en overige is bepaald op F 20,- allemaal voor 25 jaar. Koster Hermans is op ruim 65 jarige leeftijd overleden op 7 februari 1895 te Oosteind.

De opvolger van hem werd Cornelis Lodewijks, geboren te Hoeven op 21 januari 1869. Het zal omstreeks 1890 zijn geweest toen Cees Lodewijks neerstreek in Oosteind. Al heel jong werd hij wees en toen hij onder de wapenrok moest, bleef hij langer dan één periode in dienst. Dat kon destijds als men de dienstitijd voor een andere dienstplichtige op zich nam. Men noemde zo iemand: "een remplaçant." Hij was gelegerd op den Nieuwendijk. Hoe vader op Oosteind terecht kwam vertelt zoon Piet Lodewijks: "Nou een zus werkte bij de Pastoor op Oosteind, en deze kon nog wel iemand gebruiken. Vooral als koster en het onderhoud van de tuin. Zo werd mijn vader dus koster en tuinman."

In die grote pastorietuin was een gedeelte bos, maar ook kippen en voor de geit was er een hok. Volgens de herinnering van zoon Piet, was z'n vader eerst in de kost bij de Pastoor. Later leerde hij de Oosteindse Petronella in 't Groen kennen. Ze trouwden en gingen wonen schuin tegenover het slachthuis en tegenover leerlooierij Driesen aan de Provincialeweg. Hij is lang koster geweest, heeft zeker twee of drie Pastoors tot hun einde gediend. Toch maakte een loonkwestie een einde aan zijn kosterschap. Thuis met zes koeien op het bedrijfje was genoeg werk, aldus Piet. Tot dan toe werden deze koeien door de schoonvader van koster Cees, Gertje in 't Groen, alias Gertje de Snijer, gemolken. Toch was Cornelis (Cees) Lodewijks een zeer attente persoon en strikt in zaken. Hij is overleden te Tilburg op 1 april 1957.

Tegenover de Oosteindse kerk stond vroeger een groot

café van de familie Joseph van Vugt- Laurijssen. Antoon Michielse is geboren op Oosteind op 7 februari 1873. Het kostersberoep trok hem wel aan. Hij kende inmiddels de dochter van Joseph van Vugt- Laurijssen, en zo kwam het dat Antoon Michielse trouwde met Maria van Vugt in de kerk van Joannes den Doper te Oosteind. Toen de Pastoor Johannes Corn. Daverveldt aan Antoon Michielse kwam vragen om koster te worden in Oosteind in 1916 was 't antwoord meteen dat hij het graag aannam. Zo wonend tegenover de kerk, dat was zeer handig.

Natuurlijk is koster zijn een zware taak, maar ook een voorbeeldig beroep om in het huis van God en Pastoor dienstbaar te mogen zijn. We schrijven en leven nu in 2002. Dat is 86 jaar geleden. In die jaren stond het Katholiek zijn en alles erom heen op een hoog peil. Nu is er een groot tekort aan Priesters om iedere zondag Eucharistie te kunnen vieren. Zelfs op Oosteind is dat niet meer mogelijk. Wel is er op zaterdagavond een Eucharistieviering.

Met het Paas- en Pinksterfeest moest de koster zorgen dat er grote teilen met water klaar stonden. Dit water werd door de Pastoor gewijd en ook Mijnheer Kapelaan zorgde dat er voldoende wijwater achter in het portaal stond. Het door de priester gewijde water is o.a. nodig bij het dopen van een kind. Als iemand gestorven is wordt de baar gezegend met wijwater in de vorm van een kruis. Achter in de kerk hangen links en rechts van de ingang grote wijwater-vaten, met wijwater gevuld. De bedoeling is dat men met dit wijwater een kruis maakt als de kerk wordt in- en uit-gegaan. De parochianen namen dan bijna allemaal een fles van dat gewijd water mee naar huis. Dit werd gebruikt als er bijvoorbeeld onweer was om het huis mee te besprenken. Ook bij ziektes gaf het de mensen vertrouwen dat er steun en kracht van uitstraalde. Vroeger was het de gewoonte dat er een wijwatervaatje op de slaapkamer hing, met hierin het gewijde water. Voor het naar bed gaan doopte je je hand in dat vaatje en maakte een kruisteken.

Als er iemand werd bediend moest er wijwater zijn. Dat zijn oude gebruiken van de Katholieke Kerk.

Bij sterfgevallen als het een dode man betrof, werd eerst de zware klok geluid. Voor een vrouw werd de lichte klok gebruikt. Het priesterkoor werd met zwarte kleden aangekleed. Het tabernakel met een zwart gordijntje omringd. Ook de katafalk, een zwart kleed; bedekte de verhoging in de vorm van een doodskist op schragen. Zelfs de zwarte looper werd uitgerold. Alles had zijn betekenis vroeger. Doch ook de prijzen waren naargelang. Een lange slipjas was eerste klas. Een korte jas betekende tweede klas en een gewoon pak was voor een derde klas uitvaart. Onder de begrafenis werd er met de zware klokken geluid.

Vooraf op zondag in de zomer was het vroeg dag voor de koster. Immers men had dan om 5 uur het 'vissersmiske'. Gelukkig hoefde hiervoor niet geluid te worden. Om 7 uur was er de stille mis en om 10 uur de Hoogmis. Voor beide missen werd een half uur van tevoren geluid. Nu gaat dat elektrisch maar vroeger was dat handwerk. Zo was er al een flink stuk van de zondag om.

In de week een H. Mis om half zeven en een om zeven uur. Menig keer kwam er ook nog een Pater uit de Sint Paulus Abdij, van de Benedictijnen orde, om een mis te lezen aan het zijaltaar. Iedere Mis was voor een intentie, nu zijn het meerdere intenties per H. Mis. Zo was het kosterleven best zwaar werk, en men mocht zeker niets vergeten. Over het werk in de tuin hebben we nog niets geschreven. Maar dat hoorde er ook bij. In de pastorietuin stonden prachtige hortensia's en rozen, daarmee werd het priesterkoor versierd. De verzorging van de palmstruiken werd niet vergeten. Ieder jaar worden op Aswoensdag gewijde palm-takken verbrand. Dat gebeurt voor de Mis. Een deel blijft bewaard voor het volgende jaar en de rest wordt weer gewijd en gebruikt met Aswoensdag. De priester geeft hiermee een kruisje op je voorhoofd, met de woorden: "gedenk dat je van stof bent en tot stof zal wederkeren." Ook met palmzondag wordt de palm gebruikt. De koster zorgt dan voor takjes palm, deze worden door de Pastoor

driemaal besproeid met wijwater en daarna bewierookt hij ze driemaal. De parochianen komen een takje ophalen. Dit alles wordt dan thuis bewaard, meestal gestoken achter het kruisbeeld.

Antonius Michielse is 27 jaar koster op Oosteind geweest. Een zeer prettig iemand om mee te werken. Niets was hem teveel, ook zijn vrouw Maria stond hem altijd terzijde. Antonius is overleden op 6 oktober 1956 te Oosteind. In 1943 nam Jan Michielse het werk van zijn vader, Antonius Michielse over. Jan die op 4 augustus 1943 trouwde in de Oosteindse kerk met Stiena Jacobs. Pastoor van Genk was zeer vereerd een koster van de bekende familie te mogen begroeten. De Pastoor trok voor de plechtige huwelijksmis de mooiste gewaden aan, en de kerk was prachtig versierd. Een broer van Jan, n.l. Frans was drie jaar geleden met Lies een zus van Stien Jacobs getrouwd. Vanaf 1943 tot en met 1947 gingen ze met elkaar wonen in het huis naast Mijnheer Mignon. In 1947 trok Jan de koster weer in het ouderlijk huis bij vader en moeder in, tegenover de kerk. Jan had die kosterswoning gekocht en de ouders bleven erbij wonen. Ook Jan en Stiena kregen een kinderrijk gezin, n.l. zeven zonen. De oudste zoon Wim was de eerste koorknaap die in de nachtmis een lied mocht zingen. Het waren flinke knechten van vader. Het kosterschap en de neventaken nodigden daartoe uit. Naast koster in de kerk, was hij ook begrafenisondernemer, grafdelver en grafverzorger. Ook het onderhoud van het kerkhof was zijn taak. Bovendien tuinman in de pastorietuin. In 1946 was er een nieuwe regeling opgesteld voor verhuur van vergaderzalen op het Patronaat. De koster werd gevraagd om 's avonds de school en het patronaat te sluiten. Hiervoor krijgt hij F 100,- per jaar. Natuurlijk nam Jan dit aan. In het huis van de koster werd de hal ingericht als een aparte ruimte. Men kon er communie- en bidprentjesboeken doornemen, om zo tot een bestelling te komen. Ook rozenkransjes werden er verkocht. Het vaste inkomen was begonnen met F 56, - netto in de maand. Veel te laag; de Bisschop werd

gevraagd om wat loonsverhoging. Jan vond de oplossing door halftime te gaan werken. Jan zorgde ook voor het parochiefonds. Bovendien was hij verzekeringsagent. Jan ging helemaal op in zijn werk. Stien besloot in 1953 een postkantoor te beginnen, zeker nu de familie Loonen hiermee gestopt was. Met cursussen en door de praktijk gevormd, verrichtte zij alle lokethandelingen die in een postagentschap thuishoren. Ook waren de kinderen steeds bereid een handje te helpen. In 1966 was het kostersalaris tot F 400,- per maand verhoogd. Hiervoor werkte hij halve dagen. Ook is toen het pensioen van de koster besproken. De bijdrage voor het onderhoud van het kerkhof wilde men verhogen van F 50,- naar F 100,-. In 1976 stopte Stien, na 23 jaar, met het postagentschap. Voor vele van de misdienaars die Jan heeft zien gaan en komen, was hij een vertrouwensman. Als ze eens een enkele keer verstek lieten gaan, nam Jan hun plaats in. Zo heeft Oosteind 35 jaar, Jan als een zeer inherent persoon voor Pastoor en parochianen gehad. Een mens die wist waar hij voor stond. Alle waardering voor Jan, Stien en de kinderen Michielse. Op 20 april 1983 is Jan overleden.

Walter Baijens, de dorps-smid, werd koster. Als je zo jong getroffen wordt door een zwaar hartinfarct, ben je gedwongen het wat kalmer aan te gaan doen. Dat was voor Walter een zware dobber om te verwerken, ook het gezin werd er mee geconfronteerd. Hij had altijd klaar gestaan voor zijn klanten, kende iedereen op Oosteind met naam en toenaam. Al was het tegen vaders zin dat Walter smid werd. Maar de paarden en de gezelligheid van de dorps-smid trok Baijens jr. aan. Toch was hij juist dé man voor dit beroep. Hij groeide als kind al op in de geur van schroeiende paardenhoeven. Hij haalde een kast vol diploma's op de avondvakschool. Voor iedereen had hij een praatje. 's Morgens vroeg al hoorde je de klanken van de mokerslagen op het aambeeld, zo werden de ijzers voor de paarden gevormd na eerst rood verhit te zijn in het smidsvuur. Want de boer was er al vroeg met zijn paard

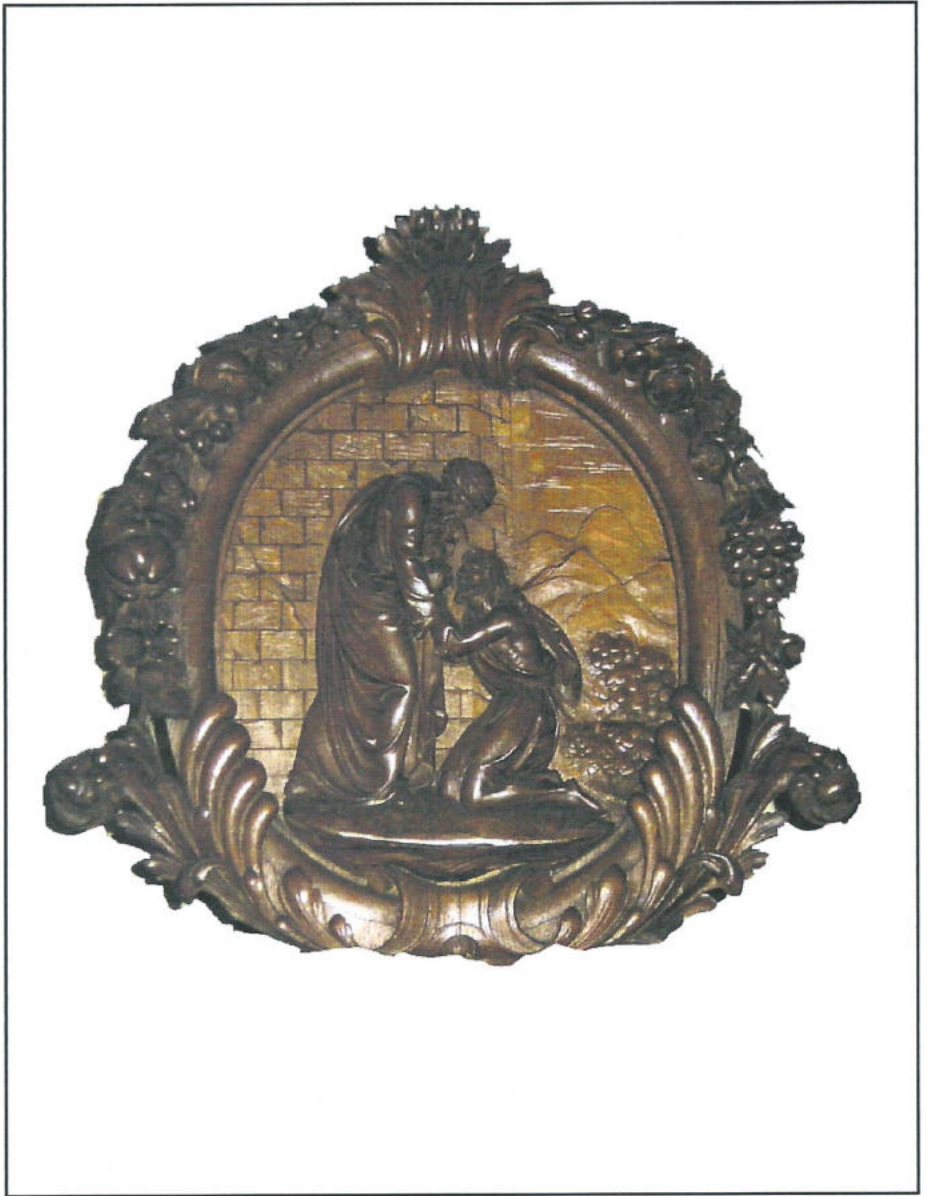
dat vierkant met nieuwe ijzers beslagen moest worden. De klantenkring strekte zich dan ook uit van Oosteind tot Utrecht en zelfs Midden Limburg. Als die verre klanten 's middags moesten wachten, was het bij Riet, evenals vroeger bij moeder Baijens, even aan tafel voor de warme maaltijd.

In 1974 werd Walter door een tweede hartinfarct getroffen. Juist in die tijd zocht Pastoor de Bie een koster. Walter die dat ter ore kwam, solliciteerde. Als smid vloekte Walter soms meer dan dat hij bad. Dat bracht ook wel het rauwe van zijn beroep met zich mee. Pastoor de Bie kende Walter en was verheugd met hem als nieuwe koster. Met hetzelfde vuur, als waarmee Walter vroeger het ijzer smeedde, stortte hij zich op het kosterschap. Walter die 85 kg woog en zo sterk was dat hij een dubbeltje dubbel kon krijgen, was zwaar getroffen. Hij werd een rustige ingetogen persoon. Hij deelde nu de communie uit aan dezelfde mensen die hij vroeger de blaasbalg in de handen duwde om het smidsvuur op te jagen. Walter werkte hard als koster, alles werd gepoetst en opgehaald. Ook zijn vrouw Riet en de kinderen sprongen bij als het teveel werd. Dag en nacht stond hij klaar voor de parochianen. Als er mensen missen kwamen bestellen luisterde hij naar hun wel en wee. Hij werd de brug tussen Pastoor en parochianen. Walter wordt ook een man van stil gebed. Als er met de sleutel uit zijn zak halen om de kerkdeur te sluiten, tegelijk zijn rozenkrans uitvalt, zegt hij dan dat hij bezorgder is voor de rozenkrans dan voor de rest. Als in januari 1989 pastoor de Bie plotseling overlijdt is dit voor Walter en voor de hele parochie een groot verlies.

De kerk wordt grondig gerestaureerd en de communiebanken verplaatst. De liturgie wordt zo vernieuwd dat het Walter pijn doet. Hij ziet het oude en bekende uit zijn kinderjaren verdwijnen. Maar Walter is ziek en moe. In die tijd kregen Frans Trommelen voor het 25 jaar voorlezen in de kerk en Jozef Bossers voor zijn 25 jaar acoliet zijn een gouden horloge aangeboden van Pastoor de Bie. Frans werd de rechterhand van Walter toen het kosterschap hem

te zwaar werd. En hij relativeert zijn pijn. Het geloof heeft hem een nieuwe dimensie aan zijn leven gegeven. Dankzij Pastoor de Bie, die Walter als zijn tweede vader noemde, ging hij God ook nader beleven. Walter geboren in 1935, is op zondag 26 september 1993 overleden, nadat hij 17 jaar pro Deo (voor God) de kerk en de gemeenschap heeft gediend. Frans Trommelen met een tweede geroepene, n.l. Gerard Rombouts vervullen daarna het kosterschap. Maar niet voor lang, want na enkele jaren wordt Frans geconfronteerd met een herseninfarct. Gerard staat er nu alleen voor. Maar Pastoor Gerritsen weet veel hulp van de parochianen te krijgen in de vorm van werkgroepen met vrijwilligers; kerkschoonmaken, kerkhof bijhouden en veel misdienaars en acolieten. Dit alles is een zeer goede aanpak en verlicht het werk aan kerk, tuin en pastorie. Zo is het verhaal over "de kosters" wat lang geworden, maar een kerk die 150 jaar bestaat brengt dat mee.

J. Schoenmakers-Oomen

De verlorenzoon, houtsnijwerk bovenkant biechtstoel

5 R.K. Parochiaal Armbestuur van Oosteind

(Voor dit artikel heb ik gegevens verzameld uit de kasboeken van het R.K. Armbestuur van Oosteind over de perioden 1854 tot en met 1888 en 1925 tot en met 1962, het notulenboek 1919 tot en met mei 1955 en uit de 'Rekening van ontvangsten en uitgaven en balans' van 1902 tot en met 1962 zoals die aan het bisdom moesten worden toegestuurd. Tussen 1889 en 1902 heb ik dus in het archief van de parochie geen gegevens kunnen vinden).

Bovenstaande titel staat op het notulenboek van het Armbestuur dat opent met de datum 1 januari 1920 en eindigt op 1 mei 1955. Bij de oprichting van het Armbestuur in 1854 ontbreekt echter de term 'parochiaal'. In het archief van de parochie vonden we dien aangaande deze tekst terug:

'R.K. Armbestuur opgericht in de Kerkelijke Gemeente van Oosteind door Monseigneur Johannes van Hooydonk, Bisschop van Breda, ten 20 april 1854. Dit Bestuur is samengesteld uit de volgende leden:

- * voorzitter de tijdelijke Pastoor
- * Leden Adriaan J. van den Noort, Willem Bogers, Nicolaas Bierwagen, Johannes Beekmans.'

Alvorens in te gaan op het wel en wee van het Oosteindse Armbestuur wil ik echter eerst wat algemene gegevens over de armenzorg in de loop der geschiedenis vermelden.

Geschiedenis van de armenzorg in kort bestek.

Onder 'armenzorg' wordt verstaan de hulpverlening aan de noodlijdende medemens. Bij de volkeren uit de pre-historie en bij de zgn. natuurvolkeren was armenzorg een vanzelf sprekende aangelegenheid. Deze volkeren leefden in kleine gemeenschappen als families en stam die volkomen op zichzelf waren aangewezen.

Bij de oudste christelijke gemeenschappen in het Romeinse rijk was onderlinge hulpverlening een element dat het

groepsgevoel versterkte en bovendien een ideologisch geladen element en daardoor nogal fundamenteel. Juan Luis Vives (1492 – 1540) was een der eersten die armenzorg zag als een taak van de burgerlijke overheid en onder zijn invloed kwam in Engeland in 1536 al de eerste 'Poor Law' (Armenwet) uit de geschiedenis tot stand.

In Nederland moesten we voor de eerste Armenwetten wachten tot de 19^e eeuw. Hier kwamen Armenwetten tot stand in 1813, 1854 en 1912, maar zelfs in 1912 werd de armenzorg hier nog gezien als een primaire taak voor het kerkelijk en particulier initiatief.

In de Armenwet van 1854 werd de armenzorg toebedeeld aan bijzondere instellingen van weldadigheid en daardoor ontstonden vanaf toen overal R.K. Parochiale Armbesturen. Pas als kerkelijk en particulier initiatief volkomen ontbraken ontstond er een plicht voor de gemeentebesturen. Deze situatie duurde eigenlijk voort tot 1965 toen de Algemene Bijstandswet in werking trad.

In de Middeleeuwen was de armenzorg opgedragen aan een zgn. 'Tafel der Heilige Geest' en de leden daarvan werden daarom H. Geestmeesters genoemd. Dat was ook in Oosterhout het geval. Aan het eind van de 16^e eeuw werd de administratie van de Tafel gesplitst in die voor het Oostkwartier en het Westkwartier. De toen nog bestaande administratie van de Middelwijk werd opgenomen in die van het Oostkwartier waaronder Oosterhout-centrum en Oosteind vielen. Tot 1648 (Vrede van Munster en einde van de 80-Jarige Oorlog) werden de rekeningen afgehoord (gecontroleerd) door de pastoor en de plaatselijke magistraat, daarna door de predikant en de magistraat omdat de katholieke godsdienst verboden werd.

Door de grote tekorten die de armenrekeningen in de 18^e eeuw vertoonden ging de magistraat van Oosterhout in 1773 een overeenkomst met het R.K. Kerkbestuur aan waarbij de laatste zich verbond om de tekorten aan te zuiveren uit de kerkelijke inkomsten. Het R.K. Kerkbestuur

ging hiermee accoord omdat het nu zelf ook weer een vinger in de pap kreeg. Vanaf 1795 is sprake van de R.K. Armen van het Oostkwartier. De rekeningen daarvan werden afgehoord door schout en schepenen die dus het oppertoezicht behielden.

Na de oprichting van meerdere parochies in Oosterhout werden de bezittingen van het R.K. Parochieel Armbestuur van St. Jan de Doper (Markt, Oosterhout) verdeeld. In 1922 kregen aldus de parochieel armbesturen St. Antonius, H. Hart en St. Jan de Doper in Oosteind gelden en obligaties uit haar bezittingen volgens een door de Bisschop van Breda opgestelde regeling. We vonden hiervan echter niets terug in de notulen van het R.K. Armbestuur van Oosteind.

Inkomsten van R.K. Armbestuur tot en met 1888

Bij het armbestuur klopten mensen aan die door allerlei omstandigheden in moeilijke financiële omstandigheden verkeerden. Om deze te kunnen helpen had het Armbestuur natuurlijk geld nodig en dat werd op verschillende manieren verkregen. In de kasboeken van het armbestuur vonden we daarvan verschillende bronnen terug waaronder enkele zeer curieuze (althans naar de opvattingen van tegenwoordig).

De inkomsten van het eerste jaar bestonden uit:

* van de loterij in Oosterhout	fl. 20,00
* kollekte	371,96 ½
* armenbus	16,29 ½
* kerkschaal	20,48
* Jubile - aalmoes	34,62 ½

De niet gespecificeerde uitgaven van dat jaar bedroegen fl. 423,92 zodat er een 'Goed slot' ofwel batig saldo was van fl. 74,82 ½.

In de daarop volgende jaren zien we nieuwe bronnen van inkomsten: collectes in graan, van landverkoop, armgelden, slijtersgeld van brood en 'Armbus Arnanden troost' (?). Het jaar 1856 geeft o.a. als bronnen te zien:

verkoop van vaste goederen, collecte in de Progie (in juiste spelling: Collecte in de Parochie!), koopdaggeld, kerkschaal van de Armmeesters of Kerkmeesters en Armsrog (rogge die werd geschonken voor de armen). Het koopdaggeld bestond waarschijnlijk uit een vast percentage van de opbrengst van een koop- of boeldag. Zo staat vermeld: Koopdag van Kerkhof te huis fl. 4,85.

Zeer merkwaardig en door mij niet te verklaren is de opbrengst van fl. 104,63 vanwege 'Van 't Linne getrokke'. Wellicht is er toen een hoeveelheid linnen verkocht maar waar deze partij vandaan kwam blijft in nevelen gehuld. Met de schenkingen in graan (bijv. 'Ca 18 mut rog' in 1857) werd verschillend omgegaan. Bij genoemde schenking staat nog vermeld: '10 mut verkogt, de 8 opgebakken'. De 8 mud werden naar de plaatselijke bakkers gebracht die er brood voor de armen van bakten. Regelmatig vinden we bij de uitgaven dan ook vermeldingen als deze van 1867: 'Januarij '16 Goed gevonde 59 brooigens (= broodjes, M.K.) van 15 zak rog met de zak aan de armen te Leveren in de loop van het jaar 1867'. In 1858 zien we voor het eerst een 'Collecte aan de Huizen aan gelt' vermeld. Daarbij werd het dorp in 3 wijken verdeeld: Oosteind, Horst en Heijstraat (soms ook geschreven als Haaistraat of Haaystraat) en in elk daarvan was een armmeester verantwoordelijk. De steeds terugkerende inkomsten worden jarenlang gevormd door de kerkschaal, armbus, collecte in geld en roggeld. In 1861 wordt fl. 21,03 verkregen door de 'liquidatie met Rooms Catoliek Armbestuur Oosterhout en het daarop volgende jaar wordt afgesloten met een batig slot van fl. 9,01.

In de boekhouding is in dat jaar wat gegoocheld om aan dat batig slot te komen. Tenslotte komt men uit op inkomsten fl. 405,91 en uitgaven fl. 396,90 en het batig saldo moet worden voorgelegd aan het Bestuur Oosterhout. Kennelijk vond er dus controle plaats door het gemeentebestuur en wenste men niet met een te hoog batig saldo af te sluiten! Regelmatig zien we ook dat gemeente en

R.K. Armbestuur gezamenlijk de kosten dragen bij grotere uitgaven zoals opname in het zieken- of gasthuis of zelfs in een 'gestigt'.

In 1863 zien we voor het eerst dat het armbestuur in het bezit was van obligaties:

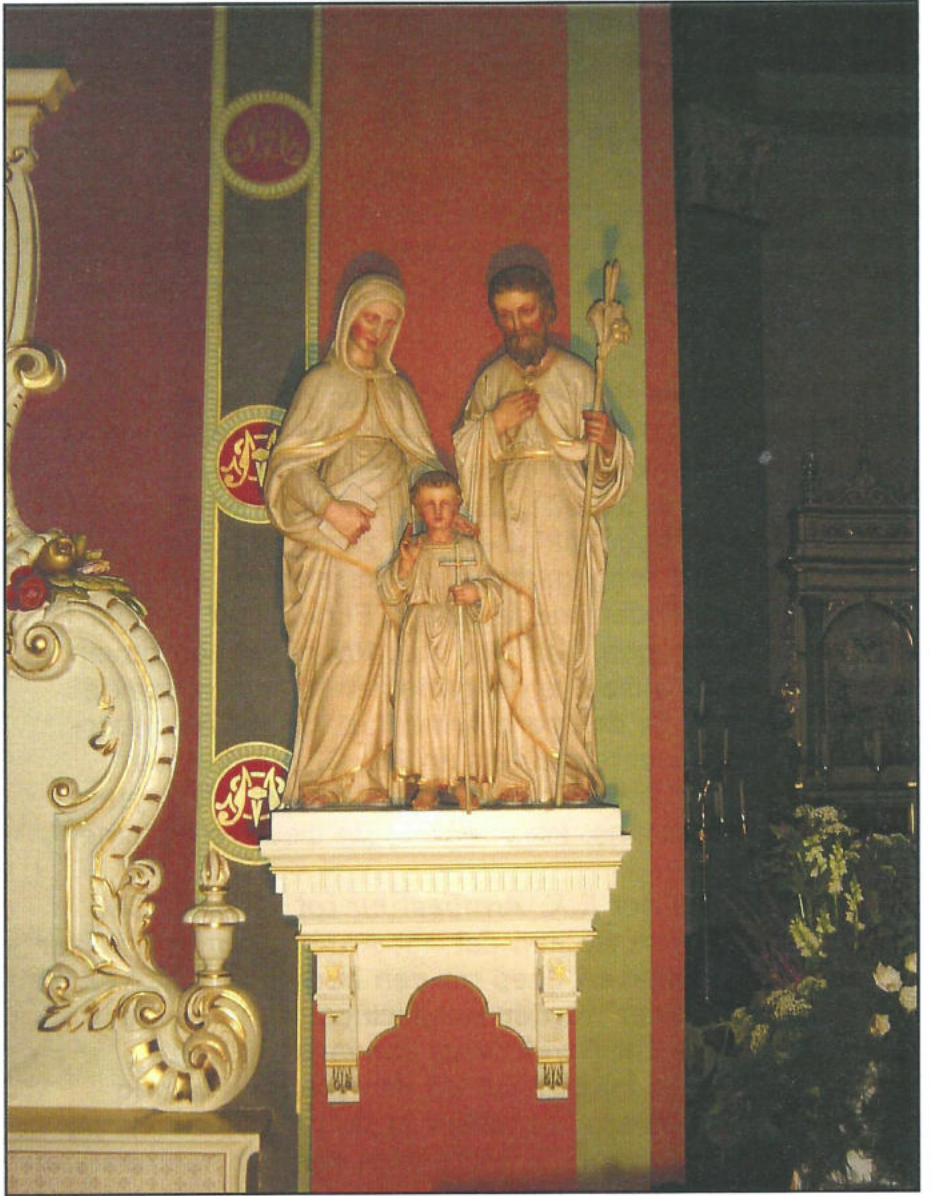
'4 Romijns effecten No 18.308, No 62.269, No 105.559		
Nog no 109.108	kostte	fl. 1488,00
Intrest		<u>14,88</u>
		1502,88 gebor- gen in de ijzeren kast der Kerk'!

In 1872 staat ook iets dergelijks in de administratie:

'Een obligatie Fl. 500,00, Rombouts, Oosterhout
3 ½ present (= procent, M.K.), Rust bij Dily Bossers
president.
Spaarbank Fl. 400,00 bij Polle & Compagnie
Oosterhout a 4 present S'jaars'.

In 1864 wordt kennelijk een nieuwe bron van inkomsten aangeboord: het jachtrecht, kortweg vermeld als 'jagt'. Pachter wordt ene van Meel voor het bedrag van fl. 20,00 per jaar. In 1865 worden 2 pachters vermeld: opnieuw van Meel maar nu ook van Oldeneel (ze betaalden samen hiervoor 16 gulden), terwijl in 1866 alleen A. v.d. Noort als pachter wordt vermeld en wel voor een bedrag van 10 gulden. Een flink bedrag kwam in 1864 ook binnen via 'Koopdag van Catrina Vermeulen haar goede Bedding' en wel fl. 54,91 ½.

Een wat lugubere bron van inkomsten is voor mij het bedrag van fl. 16,43 uit 1873: 'Doodfons van Wed. R.'. Wellicht wordt hiermee een soort uitkering van een levensverzekering bedoeld als vereffening voor eerder gedane uitgaven voor de overledene. Trouwens ook haar overlijden brengt kosten mee: 'doodkleed en kist van Wed. R. fl. 6,00. Gelukkig brengt een jaar later de aardappelen-

Heilige familie

oogst van die zelfde Wed. R. weer fl. 45,00 in het laatje! In 1878 is het overlijden van Th. E. opnieuw gunstig voor de financiële toestand van het Armbestuur:

'fl. 56,81 gelden die wij maar hebben mogen houden, die na Th. E. dood fl. 56,81 in het stroo en kist zijn gevonden'... Verder blijkt ook de koopdag van de Erven Th. E. nog eens goed voor 2 gulden! 1878 Blijkt trouwens toch een gunstig jaar want de opbrengst van het jachtrecht is dan opeens 50 gulden.

In 1886 komen we voor het eerst tegen dat het Armbestuur stukjes land had die verpacht werden. Het is dan nog onduidelijk waar deze gelegen zijn. De eerste pachter is A. B. (fl. 23,00), die in 1887 ook nog fl. 7,00 in kas brengt voor 'houdhak'. Dat zeer zorgvuldig met de bezittingen wordt omgegaan blijkt dat jaar ook uit de volgende terug gevonden mededeling: 'Eerw. Heer Pastoor C. Lwijkx, Ad. C. Huijgen, Joh. Ad. V.d. Noort hebben boven genoemde acht Pauselijke obligaties en het spaarboekje van Pol & Comp. In de ijzere Armenkist gelegd en geborgen. Ik de twee kleine sleutels en Ad. C. Huijgen den grooten sleutel in bewaring der kist. 1886 na Nieuwjaar Arnoldus Timmermans, President en de sleutels genomen'.

Uitgaven van het R.K. Armbestuur tot en met 1888

Reeds eerder gaven we aan dat het Armbestuur in het jaar van oprichting uitgaven deed tot een bedrag van fl. 423,92 die echter niet nader werden gespecificeerd. In de daarop volgende jaren is dat (weliswaar aanvankelijk zeer spaarzaam) wel gedaan zodat we een vrij nauwkeurig beeld daarvan hebben. Ter wille van de privacy zullen we ons echter zoveel mogelijk onthouden van het noemen van namen.

De eerst vermelde uitgave stamt uit 1857 en betreft 'Besteed bij Johanna B. 't Dogterke van N.N.' maar het betaalde bedrag werd niet vermeld. Het kind van een arm-

lastige bewoner werd dus kennelijk ondergebracht (bested) bij een meer gegoede ingezetene! Duidelijker zijn de uitgaven die in 1865 werden gedaan en die een zeer divers beeld te zien geven van de noden die onder de armen heersten: 'Swekelijken bedeeeling, kleeren, klompen, 2 mut rog, doodkist, doodskleed, Lijkdienst, aardappelen, kostgeld, schoenen'. Een jaar later worden ook de precies bedragen vrijgegeven:

eetwaar	fl. 35,35
kleeding	21, 82 ½
aangekogte eetwaar	27,26
kleeding en ligging	75,56
bedeeeling in geld	47,89

Uit deze opsomming blijkt dat het verstrekken van contant geld zeker niet de voorkeur had. Liever hielp men met goederen op het gebied van het eerste levensonderhoud en met de betaling van diensten als de opname in een ziekenhuis, gasthuis of andere 'inrigting'. In 1867 worden nog genoemd 'een Brabands hoedje' en 'meester catekismus'. Uit dit laatste begrijp ik dat een onderwijzer op zondag katechismuslessen gaf aan de jeugd en daarvoor extra betaald kreeg. In 1872 staat daarover vermeld: 'Onderwijs Nieuwkuik fl. 6,00', terwijl hetzelfde in 1875 wordt omschreven als 'Leergeld aan A. van Nieuwkuik'. In datzelfde jaar zien we ook dat alledrie plaatselijke bakkers werden ingeschakeld om brood voor de armen te bakken:

'3 bakkers van Etten, Driesen, A. v.d. Noort ieder 3 mut 150 met zak.
60 brood, 3 d. van elk mud; marktprijs fl. 7,70'.

Interessant is ook een uitgave van fl. 3,45 uit 1871 voor 'loon turf' waarbij waarschijnlijk 'turf' bedoeld wordt. Kennelijk was er een parochiaan die in de Willemspolder turf ging steken die bedoeld was om aan de armen uit te delen. In 1877 komt een soortgelijke vermelding voor:

'brandhout musters	
mastplanten 1800 stuks	fl. 3,50
brandstof turf een ton	fl. 0,70
oppassersgeld voor 5 weken	fl. 5,00

afbraak van het arme huys fl. 62,10.

Gezien de laatste mededeling moet er ergens in Oosteind een (niet al te best...) huisje hebben gestaan dat eigendom was van het Armbestuur. Een jaar later volgen dan de mysterieuze mededelingen 'door de vincentianen halve bedeeeling aan N.N.' en 'C.K. met de wieg na het Gasthuis gebragt en 69 dagen kostgeld in het Gasthuis te Oosterhout fl. 24,15'.

In 1881 zien we een breed scala aan uitgaven terug: bedeling aan brood, geldbedeeeling, Cr. Ond. Aan A. van Nieuwkuik, intrest, geleverd brood, levering kleragie, huishuur, zoetemelk, winkelwaar, eijeren, bloem, vleesch, kolen, 2 hemden, 2 lakens, een rok, hemtrok alle van baay, wolkaart en broekstof. Nog curieuzer is in 1882 'W.A. een geit gekocht 10 gulden' en in 1883 'gekocht voor E. 1 wagentje fl. 17,00, een hond fl. 2,50 en fl. 15,00 voor negocie'!

Uit de begrotingen van 1902 tot en met 1962

In de begroting was tevens opgenomen de balans en daarop stonden alle bezittingen en het kas- en banksaldo van het Armbestuur vermeld. Hierdoor kregen we een vrij nauwkeurig inzicht in het grond- en effectenbezit en de spaartegoeden.

In het oudst bewaard gebleven document (1902) vinden we als baten opgenomen:

Perceel bouwland te Oosteind,	huurder A.H.	fl.	12,00
Idem	huurder JP v. G.		20,00
Idem	huurder J.J.		7,00
Idem	huurder J.P.		20,00
Renten			961,74
Collecte in kerk			20,00
Collecte langs de huizen:			
	a. in geld		150,00
	b. in eetwaren		50,00
Andere toevallige baten:			
	a. jacht		50,00
	b. koopdagen		

	en giften	25,00
In hetzelfde document staan ook de uitgaven vermeld:		
Zingende en lezende missen		4,50
Grondbelasting		4,31
Jaargetijde		2,00
Eetwaren, brandstoffen enz.		200,00
Onderhoudskosten van uitbestede armen, voeding en verpleging		200,00
Onderhoud van thuiszittende armen:		
a. brandstoffen		50,00
b. kleeding (ligging en dekking)		50,00
c. bedeeeling in geld		400,00

Pas in 1905 zien we een deel van het grondbezit nader omschreven. Het gaat dan over:

Zwarte Waal	Sectie G nr. 989	heide	34 aren, 30 ca.
Idem	Sectie G nr. 990	dennebosch	18 aren, 20 ca.
Idem	Sectie G nr. 991	dennebosch	18 aren, 40 ca.
Idem	Sectie G nr. 352	dennebosch	71 aren, 20 ca.
Idem	Sectie G nr. 312	hakhout	20 aren, 90 ca.
Idem	Sectie G nr. 313	hakhout	46 aren, 30 ca.
Idem	Sectie G nr. 316	hakhout	16 aren, 80 ca.
Idem	Sectie G nr. 317	bouwland	1 ha, 39 a.30 ca.
Idem	Sectie G nr. 318	dennebosch	40 aren.

In 1935 zien we het grondbezit volledig omschreven:

Schellingen	Sectie F nr. 626	55 aren 80 ca	bouwland
Zwarte Waal	Sectie G nr. 312	20 aren, 90 ca	bouwland
Zwarte Waal	Sectie G nr. 316	16 aren, 80 ca	bouwland
Zwarte Waal	Sectie G nr. 317	1 ha., 39 aren, 30 ca	bouwland
Zwarte Waal	Sectie G nr. 318	40 aren	onbeb. grond
Watersteeg	Sectie F nr. 658	79 aren	bouwland
Gecomb. Willemspolder	Sectie D nr. 697	1 ha., 30 ca	hooiland
Gecomb. Willemspolder	Sectie D nr. 589	37 aren, 80 ca	hooiland

De grond aan Zwarte Waal nrs. 312, 313 (niet genoemd in

1935!) en 316 blijken in de periode van 1935 tot 1955 van dennebosch en hakhout te zijn gecultiveerd tot bouwland. Perceel 318 wordt dan beschreven als onbebouwde grond maar enkele jaren later is het toch tot bouwgrond gepromoveerd. Overigens worden de percelen 312, 313, 316, 317 en 318 aan de Zwarte Waal in 1961 verkocht aan de Gemeente Oosterhout voor de prijs van fl. 26.000,00.

De grond in de Gecombineerde Willemspolder viel natuurlijk ook onder het Waterschap de Donge te 's Gravenmoer. Elke landeigenaar was kennelijk verplicht om bij te dragen aan het onderhoud van de waterlopen in de polder en het dijkonderhoud. Regelmatig . In 1887 wordt als uitgave vermeld: 'fl 3,00 voor sloten opmaken van het verhuurd land'. Vanaf 1926 komen we ook bijna jaarlijks uitgaven tegen voor 'dijkschotten'. Deze schotten werden in een dijk geplaatst om de waterstand te regelen. Ze waren daardoor nogal aan bederf onderhevig en moesten regelmatig worden vernieuwd.

Voor het samenstellen van de begroting en voor het gevoerde beleid was het Armbestuur verantwoording schuldig aan het Kerkbestuur. In het notulenboek lezen we op 13 juni 1918: 'Vereenigde zitting van Kerk- en Armbestuur, waarin de rekening van het Armbestuur is goedgekeurd. Daarna vergadering van het Kerkbestuur'.

Armbestuur en ruilverkaveling

Als er in de beginjaren '70 van de 20^e eeuw plannen komen om in de Willemspolder tot ruilverkaveling over te gaan, blijkt het Armbestuur ook daar grond in bezit te hebben, grond die verpacht is. Dit betreft o.a. het perceel Sectie D nr. 697, groot 1 ha., 00 a. en 60 ca. Daarover bestaat nog een uitgebreide briefwisseling met de Ruilverkavelingscommissie ZAK en Beneden-Donge (ZAK = Zuider Afwaterings Kanaal, M.K.). Dit perceel kwam per 11 november 1972 vrij van huur en hoewel er enkele gegadig-

Joannes den Doper

den voor deze grond waren treedt het Armbestuur eerst in contact met genoemde Commissie:

'Ons bestuur meende echter, in verband met de opgang komende ruilverkaveling in eerste instantie dit land aan de commissie voor de ruilverkaveling te moeten aanbieden. U kunt hier dan in de eerste jaren er diverse boeren van jaar tot jaar mee helpen. Als de ruilverkaveling een einde heeft genomen hebben wij dan ook een pachter minder, wat ook zijn gunstige kanten heeft. Wij verbinden er wel de voorwaarden aan dat deze grond, zo lang die te uwer beschikking is, alleen door U verhuurd zal worden aan boeren die woonachtig zijn in de parochie Oosteind'. Op 7 nov. 1972 kwam het bericht binnen dat de commissie met dit voorstel accoord ging en dat de pachtvergoeding fl. 220,00 per jaar zou gaan bedragen en wel ingaande 11 november 1972.

Ten tijde van de ruilverkaveling wordt de waarde van de verschillende kavels die in de Willemspolder gelegen zijn geschat en dat geeft het volgende beeld te zien:

Sectie F nr. 658	00.79.30 ha.	fl. 4.441,00
Sectie D nr. 697	01.00.60 ha.	6.036,00
Sectie D nr. 589	00.37.80 ha.	2.117,00
Sectie D nr. 590	00.39.50 ha.	2.212,00
Sectie F nr. 626	00.61.00 ha.	<u>3.513,00</u>
	Totaal	fl. 18.319,00

Nog uit het notulenboek van R.K. Armbestuur

In de notulen wordt ook een aantal malen aandacht besteed aan het grondbezit van het Armbestuur en aan de prachtprijzen. Op 22 dec. 1919 dat aan 'P.H. het land aan de Oude Steede in den Hoek bij de Waterloop groot circa 2 loopend wordt verhuurd' en wel gedurende vier jaar voor niets.

3 Januari 1923 wordt besloten om het hakhout aan de 'Ney en Oude Stee' te verpachten aan dezelfde P.H. voor fl. 55,00 per jaar en ook het hakhout aan de Griendsteeg te verpachten. Op 3 september 1924 wordt

vervolgens gemeld dat een perceeltje grond aan de Oosterhoutsche Heikant voor fl. 16,00 is verkocht aan L van O. Er is in dit bericht geen nadere aanduiding te vinden van de toponiemen 'de Hoek bij de Waterloop' en 'Ney en Oude Stee'. In het kasboek is echter wel sprake van huurder P.H. maar dan gaat het over het jaar 1953. Mocht het toch dezelfde persoon betreffen dan zou de 'Ney en Oude Stee' gelegen hebben aan de Zwarte Waal, Sectie G nrs. 312 en 313. Een bericht uit 1940 bevestigde achteraf dit vermoeden: 'Oude Stee aan de Zwarte Waal (G. 312 en G 313)'.

In de notulen van 7 januari 1931 lezen we er nog over: 'Omtrent de landverhuizing: De Schelloingen F.J. fl. 50,00, De Watersteeg F.J. fl. 70,00, De Ney P.H. fl. 45. De helft der Oude Stee Oostel. Deel G. v. D. fl. 50,00, De helft der Oude Stee Westel. Deel J.S. fl. 37,00. Bij al deze panden is houthak inbegrepen. Conditie: 2 jaar van tevoren opzegging volgens plaatselijk gebruik'.

Van enkele jaren werd vermeld dat de winter zeer streng was. Zo staat in de notulen van 4 jan. 1928 vermeld: 'Met het oog op de strenge koude zal gedurende 4 weken $\frac{1}{2}$ mud koolen per week verstrekt worden boven het gewone winterrantsoen'.

Ook geeft het notulenboek aan dat niet iedere arme van Oosteind in aanmerking kwam voor steun. In het verslag van de vergadering van 4 juli 1928 staat vermeld: 'Op een verzoek van W.K. om voor bedeeing in aanmerking te komen is besloten dit voorlopig af te wijzen. Dit gezin is hier nog tamelijk kort woonachtig en zullen verder onderzoeken of zij hun godsdienstige plichten vervullen'. Dat die godsdienstige plichten zwaar wogen bij de toekenning van steun wordt datzelfde jaar opnieuw bewezen. In de notulen van 3 oktober lezen we: 'Op een verzoek om steun van V. is besloten deze af te wijzen daar deze persoon volgens informatie geen goed Katholiek te noemen is en hem aan te raden zich tot het Burgerlijk Armbestuur te wenden'...

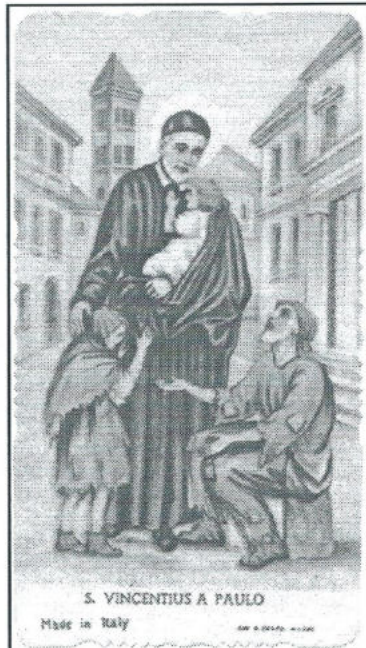
In het notulenboek wordt ook duidelijk dat het R.K. Armbestuur van tijd tot tijd gelden ontving uit legaten. Een curieus bericht daarover is het volgende: 'Not. Verschraage te Breda heeft ons bericht gezonden dat Den Heer H.R., 19 oct. 1928 te 's Gravenhage overleden, heeft gelegateerd aan het R.K. Armbestuur van Oosteind een som van fl. 1000,00 zonder rente uit te keeren binnen een jaar na zijn overlijden. Gedurende 10 jaar elk jaar een gezongene en een gelezene H. Mis'. Van een ander legaat wordt nog vermeld dat daarover 10% successierechten moeten worden betaald. Trouwens, bijna elke erfflater liet als voorwaarde opnemen dat er voor zijn zielenheil gedurende een bepaalde periode jaarlijks een aantal H. Missen moest worden opgedragen en steeds ook een jaargetijde!

Opvallend blijft het voor mij dat de omstandigheden tijdens de laatste wereldoorlog onvermeld blijven. Waar eerder werd beschreven dat in de voorafgaande crisisjaren (1931 tot en met '40) de pachtprizen met 25% (1931), 20% (1932), 15% (1933 tot en met 1939) en 7 1/2% (1940) gereduceerd werden vanwege de moeilijke tijden, blijkt daarvan niets meer in oorlogstijd. Slechts een keer komt het woord 'oorlog' voor en wel op 3 december 1944: 'I.v.m. de oorlogsomstandigheden kon de vergadering van november niet doorgaan'. Dat ook de oorlog een moeilijke tijd was kon tenslotte niet onvermeld blijven. In de notulen van 4 maart 1945 staat daarover te lezen: 'Besloten om met de armbus, welke voor 1940 iedere maand rond ging in de Parochie nog een tijd te wachten, vooral ook omdat het zo moeilijk is een collectant te krijgen'. Het vinden van die collectant was echter nog het grootste probleem want een maand eerder (4 februari 1945) was het volgende besloten: 'Deze winter zal weer begonnen worden met collecte langs de huizen, voor het eerst in Februarie'.

Op steunverlening heeft altijd een soort taboe gerust. Mensen liepen (en lopen!) er niet mee te koop dat zij geheel of gedeeltelijk zijn aangewezen op liefdadigheid. Vandaar ook dat het parochiebestuur enige schroom had toen wij aangaven over dit onderwerp te willen schrijven. Het is daarom dat volledige namen bijna geheel achterwege bleven en de initialen soms zelfs werden vervangen door Nomen Nescio (N.N.).

Intussen bleek het zeer interessant om de geschiedenis van het R.K. Armbestuur te doorlopen. We kunnen ons anno 2002 niet meer voorstellen hoe in het verleden met armenzorg werd omgegaan en hoe die werd uitgevoerd. Het hiervoor vermelde licht nog slechts een topje van de sluier op en een vervolg-onderzoek zal wellicht nog heel wat andere interessante feiten aan het licht kunnen brengen.

Oosterhout Tini Koreman

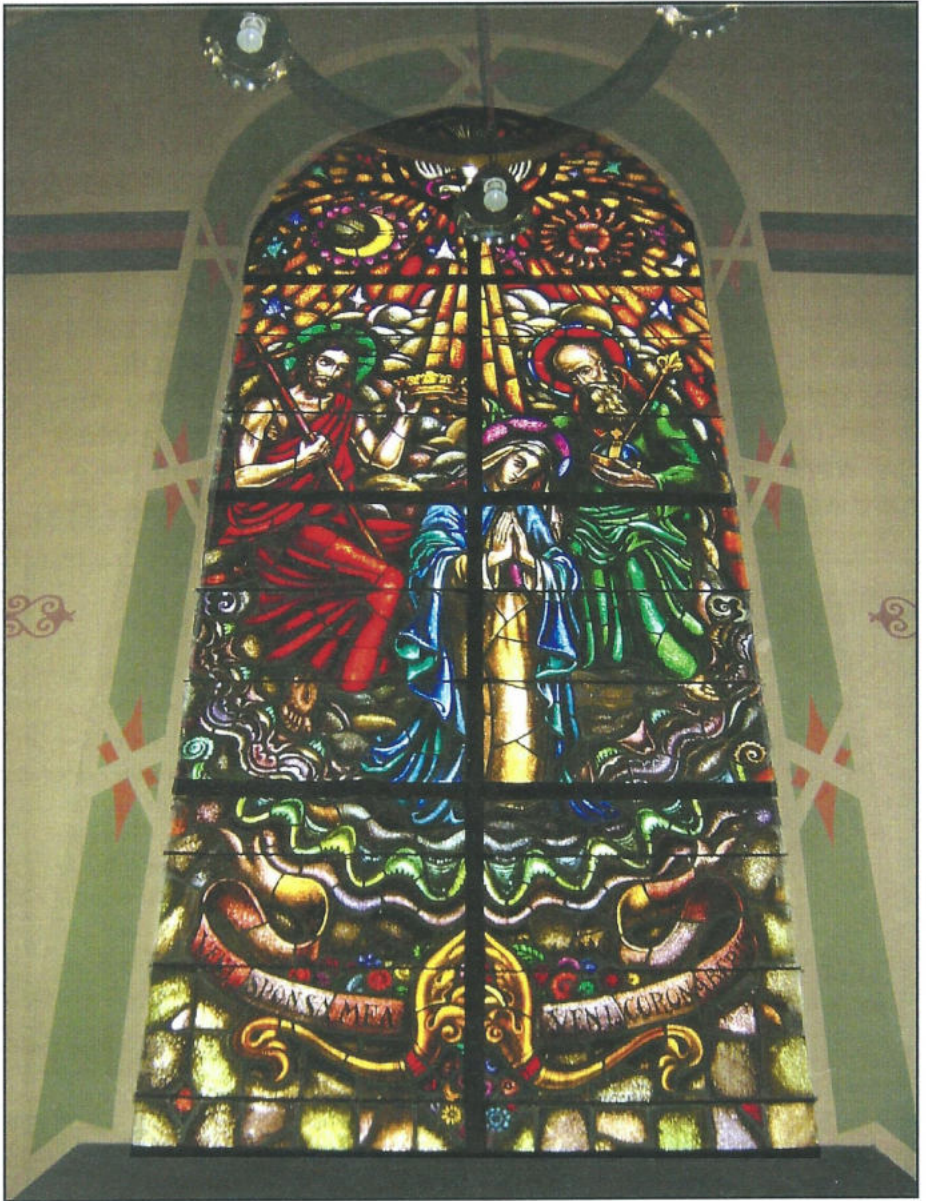

*Patroon de
behoeftigen*

6 *De bedevaart naar Den Briel*

Toen mij werd gevraagd om een artikeltje te schrijven over de bedevaart naar Den Briel, waar vroeger de misdienaars mee naar toe mochten, had ik toch even wat bezwaren. Immers toen ik (Jan Jaspers) misdienaar was, is dat meer dan 70 jaar geleden, dus kan ik er niet veel meer van herinneren. Toch zal ik proberen er iets van te maken. De bedevaart naar Den Briel was een vergoeding voor de diensten die de misdienaars vroeger moesten verrichten; en dat was nogal wat meer dan nu. Misdienaar zijn betekende, dat je alle dagen van het jaar present moest zijn om een H.Mis te dienen. Er was een pastoor en een Kapelaan, die elke dag een H.Mis deden en hiervoor waren 4 misdienaars beschikbaar; twee bij elke mis. De Kapelaan deed 's morgens om half zeven al een H.Mis en de Pastoor om 7 uur. Vooral in de winter was dat een hele opgave. Immers voor half 7 's morgens present zijn was al een hele opgave, vooral omdat ge altijd te voet naar de kerk moest. De missen van half 7 en 7 uur werden door de misdienaars om de andere week gewisseld. 's Zondags waren er 2 H.Missen en het Lof. Naast de uitstapjes naar Den Briel, kregen de misdienaars ook nog een presentje met St.Nicolaas en mochten ze eetbare kastanjes rapen in het najaar.

Dit was een korte inleiding, waarom de misdienaars elk jaar mee naar Den Briel mochten. Toen ik misdienaar was, waren er naast mij, mijn boer Janus en verder Sjef van Vugt en Ad Kanters. Dus dit groepje dat mee mocht, werd aangevoerd door kapelaan Raaymakers. Ook gingen mee koster Toon Michielsen, met enkele kinderen en wellicht nog enkele anderen. De bedevaart ging uit van Geertruidenberg, dus moesten we daar aansluiten en maken dat we daar op tijd waren. Dit zal wel met de fiets geweest zijn, want er waren toen nog maar 4 of 5 auto's op Oosteind, en die waren hiervoor niet beschikbaar. In Geertruidenberg gingen we op de boot. Dit was voor de

De kroning van de H. Maagd Maria in de hemel

meesten van ons een belevenis. Immers we hadden nog nooit eerder gevaren; waren wellicht nog niet buiten Oosterhout, geweest. Van de boottocht weet ik weinig meer af. Er zullen op de boot zeker enkele Rozenhoedjes gebeden zijn en liederen gezongen, en verder maar naar buiten kijken. Van de aankomst in Den Briel weet ik weinig meer af. Er zullen vanuit andere plaatsen ook nogal wat groepen met bedevaartgangers geweest zijn, want deze bedevaart was in de omtrek algemeen bekend. Ook zullen er wel de nodige vlaggen en vaandels bij geweest zijn, want dat was toen erg gebruikelijk. De belangstelling van de bewoners van Den Briel zal ook wel niet groot geweest zijn, want de meesten waren toen protestant en de bedevaart was een herinnering aan een van de ergste aanvallen

Laat ons bidden.

God, Die Uw heilige Martelaren, Leonardus en zijn gezellen, om hun glorierijke strijd voor Uw geloof, met de zegekroon der eeuwigheid hebt versierd: — verleen genadiglijk, dat wij, door hun verdiensten en navolging strijdende op aarde, — met hen verdienen gekroond te worden in de hemel. — Door onze Heer Jezus Christus, Uw Zoon.

Amen.

Imprimatur.

Harlemi, 7 Mei 1917.

Aug. Josephus.

Nadruk verboden.

Uitgave: C. Dingemans, Brielle.

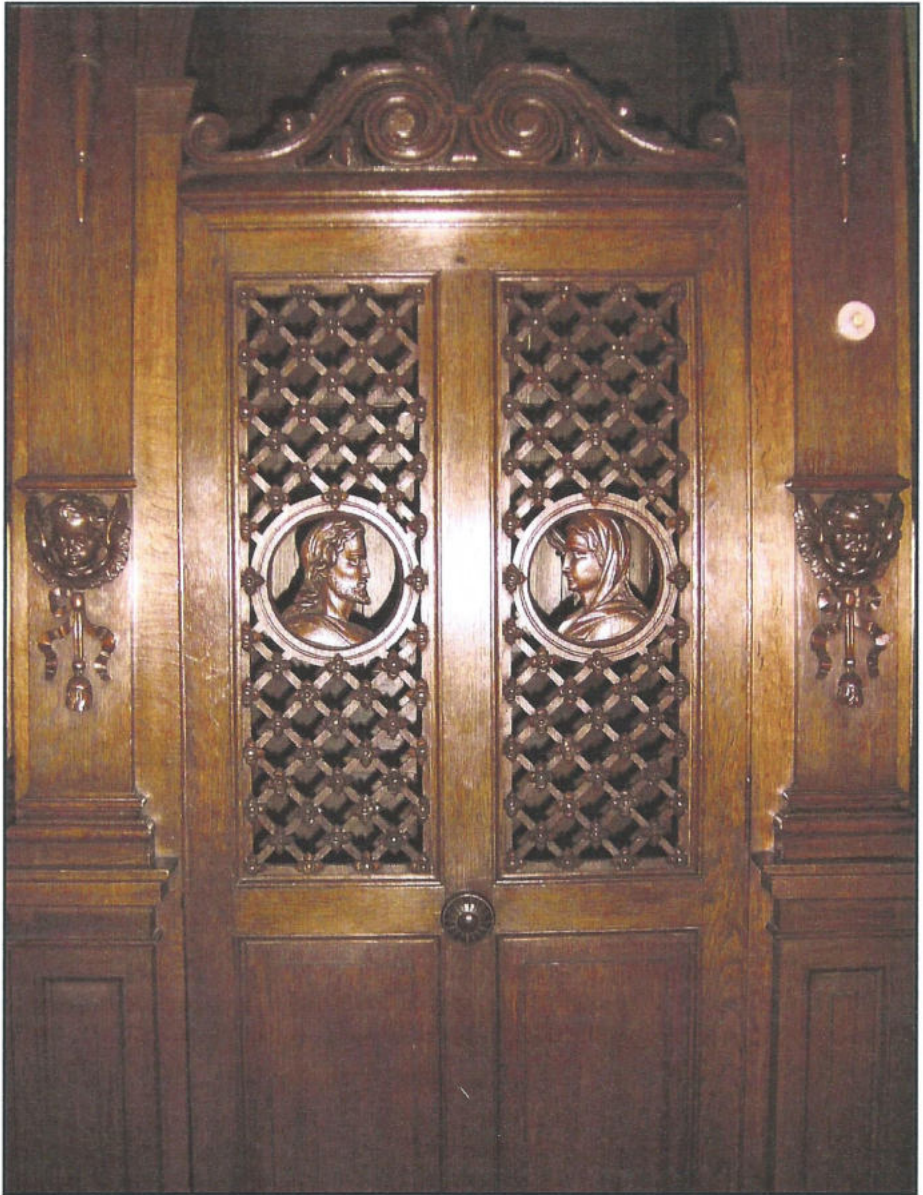
Prentje van de Martelaren van Gorkum

van de protestanten tegen de katholieken in deze regio. Immers de protestanten hebben toen 19 katholieken geestelijken op een gruwelijke manier vermoord, alleen omdat ze katholiek waren. Deze zijn toen allemaal opgehangen aan de galg en hoewel er toen andere normen waren dan nu, was dit toch echt een gruweldaad. Door veel schilders is dit tafereel dikwijls uitgebeeld en is bekend gebleven als de martelaren van Gorkum en werd jaarlijks herdacht met de bedevaart van Geertruidenberg e.o. wij misdienaars zullen er maar gewoon bijgelopen hebben in de stoet; mogelijk was het voor ons toen meer een dagje uit, dan werkelijk gaan bedevaarten.

Een oud-misdienaar.

misdienaars in 1954, links Jan en rechts Leo Michielse.

Deuren van linker biechtstoel

7 Kerkklok en uurwerk.

Onderhoud.

Het onderhoud omvatte het smeren van alle bewegende delen van het hele uurwerk, dus ook bij de wijzers, aan de binnenzijde. Reparatie was meestal het herstellen van kabels die gebroken waren of door slijtage of door wat te ver opwinden.

Het opdraaien.

Dit betekende 365 dagen per jaar naar de toren om alle trommels weer op te winden. Er waren er drie:

De linkse voor het slagwerk van het Angelus.

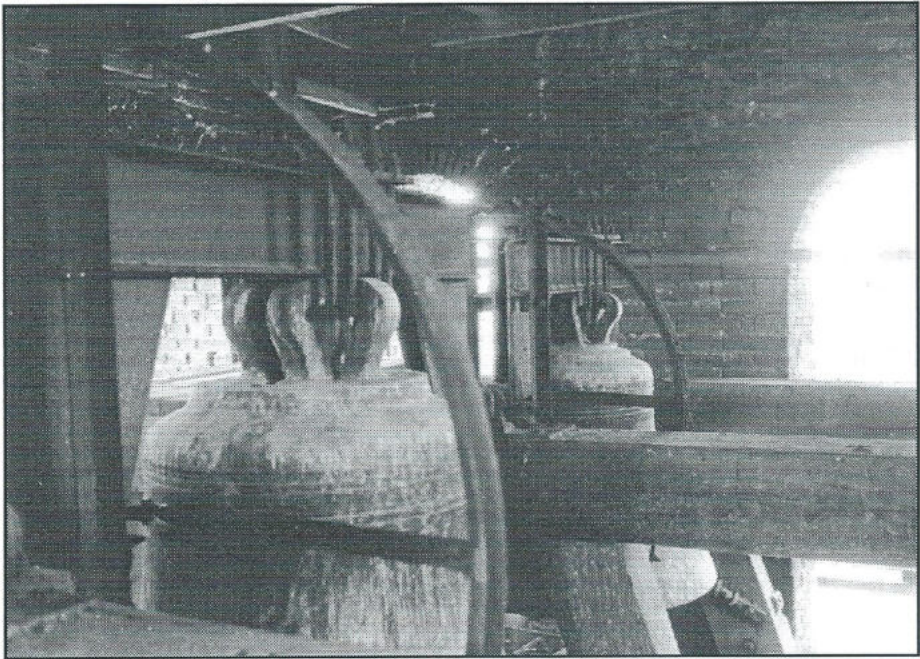
De middelste voor het uurwerk.

De rechtse voor het slagwerk.

Ze werden nooit tot het einde opgewonden. Als dat een beetje hardhandig gedaan werd liep je kans dat er een gewicht naar beneden kwam tengevolge van draadbreek of omdat de moeren onder het gewicht loslieten. Bij de linkse trommel werd gestopt 5 slagen voor het einde, de middelste vol en de rechtse 5 slagen over de eerste laag. Opdraaien moest altijd na 12 uur 's middags. Het opwindwerk kon namelijk geen 2 x 12 uur slaan. Zoveel lengte was er niet voor de kabel met zijn gewicht.

Op Witte Donderdag moest het Angelus stilgelegd worden. Dit gebeurde door simpelweg een poetslap tussen de tandwielen te drukken. Op Paaszaterdag werd die poetslap er weer tussenuit gehaald en werd gekeken of het geheel nog op tijd stond.

Ook het op tijd zetten van klok en slagwerk behoorde er bij. Hij liep niet altijd precies op tijd en dan moest er een minuutje bij of af. Als men had vergeten de klok op te draaien moest dat gebeuren maar dan moest ook het slagwerk weer op tijd gezet worden.

Vader heeft dit werk, in ca. 1932 van Johannes Baijens overgenomen en die had het weer van Johannes de Weert overgenomen. Het jaarloon bedroeg F 25,- op het einde bedroeg dit F 60,- Dit bedrag was inclusief onderhoud en smeren. Reparatie werd apart betaald.

Toen de Duitsers de klokken hadden meegenomen is er voor het slagwerk een constructie gemaakt waardoor het toch kon blijven werken. Deze constructie bestond uit een pijp, met een lengte van ca. 1 meter en een diameter van ca. 25 cm., en de hamers die anders tegen de klokken sloegen. Deze constructie heeft gewerkt tot de klokken weer terug kwamen in de toren.

Gedurende de oorlog, zeker het laatste gedeelte daarvan, liep vader niet over de Provincialeweg naar de kerk maar binnendoor Tegenover de smederij de sticht van Toontje Loonen in, dan via paadjes over de akkers naar de sticht van Goofke Laurijsen en zo ook weer terug.

Het opdraaien en onderhoud is geëindigd toen het uurwerk elektrisch gemaakt werd.

Maria

Goede Herder

Johannus de Weert

*23-12-1855 Oosterhout † 16-1-1927 Oosterhout

Johannes Baijens

*16-8-1899 † 26-9-1993

Petrus Paulus Kanters

*1-6-1911 Oosterhout † 31-8-2002

Antoon Kanters

*Maria in Maria kapel, geschonken door
fam. Bossers- Schoenmakers*

8 *De Maria Congregatie*

De Maria Congregatie werd opgericht door Pastoor Laane in 1923, later Deken Laane vanaf 1926. In mijn tijd was dat Pastoor van Genk 1929 - 1962.

Meisjes van elf tot zestien jaar werden toegelaten tot deze congregatie. De bijeenkomsten vonden plaats in de naaischool achter de vroegere Mariameisjesschool op zondagmiddag na het Lof.

Er was ook altijd een zuster bij aanwezig, maar de Pastoor had de leiding. Op deze bijeenkomsten werd er gebeden, geestelijke liederen gezongen en kregen we godsdienstonderricht. Maar er was ook tijd voor een praatje.

De tweede zondag van de maand hadden de Zusters Franciscanessen "Stille Zondag", en waren we vrij, zo ook als er een vijfde zondag in de maand viel.

Intussen had Pastoor van Genk een meisjeskoor op gericht (hij was zeer muzikaal), waarvoor we iedere week repeteerden in het Patronaat. Dat meisjeskoor werd langzamerhand een Dameskoor en bij het honderdjarig bestaan van de Parochie hebben we samen met het Herenkoor de feestelijke Heilige Mis gezongen onder leiding van Hubert Cuijpers.

Deze repetities en de Congregatie hadden ook een sociale functie. Het waren plaatsen waar je elkaar ontmoette, en dat alles meestal te voet.

Al bij al waren het toch gezellige tijden!

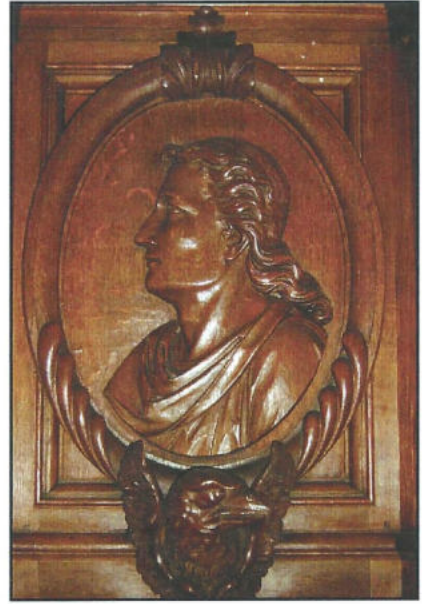
Een oud lid van de Maria Congregatie.

9 Gedachtenis aan de H. Missiedagen gegeven door de Z.E. Paters Capucijnen Dominicus en Hugolinus in de parochiekerk van de H. Joannes den Doper van 11 tot 19 februari 1933

Zo luidt de tekst van een missieprentje. Achter in de kerk hangt een groot missiekrans; met als datum 1 april 1894. Regelmatig werden er missiedagen gehouden. Iedere parochie deed dat op zijn eigen manier. De paters Capucijnen kwamen uit Breda of Tilburg, een orde die al vele jaren geleden gesticht is. Zie foto van de Paters Capucijnen met Pastoor van Genk en Kapelaan Raaymakers tijdens een missie. Van 20 tot 30 oktober 1945 werd in Oosteind de H. Missie gegeven door de Paters W. Vergeer

*foto ter gelegenheid van de missiedagen.
V.l.n.r.: Pastoor van Genk, Pater Hugolinus, Pater Dominicus,
Pater Columbanus en Kapelaan Raaijmakers.*

Op de houten, panelen van de preekstoel worden de evangelisten Matheus, Marcus, Lucas en Johannes uitgebeeld

en H. Hegger, die waren van de orde van de Eerwaarde Paters Redemptoristen uit Roosendaal ofwel Seppe. Hierover een kort stukje geschiedenis. Deze orde gesticht in 1732 in Napels, Italië door de H. Alfonsus, Maria de Liguori. Zijn werkwijze was vooral de ambulante zielszorg, in de vorm van korte maar intense compagnes van 'parochie-missies'. De eerste niet Italiaan, die tot de congregatie toetrad en deze ook buiten Italië verspreidde, was een Oostenrijker 'Clemens Maria Hofbauer'. Via Oostenrijk, Frankrijk en vervolgens België kwamen de Redemptoristen zich in Nederland (Wittem) vestigen. Hun werkwijze van parochie-missies was in Nederland van die tijd nagenoeg onbekend. Hun manier van werken bracht, na een politiek moeilijke tijd, een ongekende en enthousiaste religieuze ervaring teweeg. Ook hebben de paters Redemptoristen meerdere kloosters en retraite huizen gesticht, o.a. in Seppe, Nijmegen, Roermond, Roosendaal en Wittem. De missiedagen hadden tot doel het katholieke geloof te bevorderen en te versterken. De normen en waarden als een blijvend deel van ons Katholiek-zijn te durven beleven. De Paters probeerden de parochianen door de vele duidelijke preken een goed gevulde reistas mee te geven. Ook de waarde van de eucharistie vieringen werden duidelijker naar voren gebracht. Dit alles moest de kracht zijn om als goed katholiek verder door het leven te kunnen gaan. Voor de 'Paters' was iedereen vreemd en dat kwam de preken en het biechthoren ten goede. Zowel voor de Paters al voor de parochianen.

Over het algemeen werden de missie-dagen goed bezocht. Om halfzeven en om negen uur waren de H. Missen op het hoofdaltaar, als aan de zijaltaren missen werden gelezen. 's Avonds om zeven uur Plechtig Lof met uitstelling van het H. Sacrament. Een preek waar echt iedereen van werd wakker geschud. Iedere dag was er gelegenheid tot biechten. De laatste avond was er een sluitingslof. Dan werd het Missiekruis voorop in een processie rond de kerk gedragen. Hiermee was een volle aflaat te verdienen mits men na

gebiecht en gecommuniceerd te hebben, het Kruis en ene Kerk of openbare bidplaats bezocht. Bidden tot intentie van ZH den Paus een onze Vader, Weesgegroet en Ere zij den Vader bidden tot herinnering van het Heilig Lijden des Heren.

Bij deze 'n korte beschrijving van de H. Missiedagen.

J. Schoenmakers- Oomen.

Mart. Festerstein

H. Elisabeth

In dat dood moest Gy alle, verlaten, maar Uw
 liefde werken en grote opmerkingen zullen U naar
 het andere leven overgeleiden en gij zult dan voor
 uw heer betrogen. St. Franciscus

W. van Eupen, Buxtel

1895

DANKBARE HERINNERING

aan de Vernieuwing der

H. MISSIE

gegeven door de Eerw. Paters Capucijnen

HUGOLINUS EN SEVERUS

in de Parochiekerk van den H. Joannes den Dooper

TE OOSTEIND

VAN 23 TOT 28 JANUARI 1934

VERGEET NOOIT:

Gij hebt slechts **ééne** ziel; gaat die verloren
 dan is alles verloren, en ... **VOOR** eeuwig!

Gij sterft maar **ééns**, en gij weet niet, wanneer,
 waar of hoe. Wees daarom altijd bereid!

Dus **ééne** zaak is noodzakelijk:

RED UWE ZIEL!

Eén kwaad met zorg te vluchten:

De zonde en de naaste gelegenheid

Eén raad trouw op te volgen:

Bid veel, biecht en communiceer dikwijls.

Eén plicht bovenal te behartigen:

Uw plicht van staat als gehuwden, ouders en
 kinderen.

Echtgenooten, leeft in liefde en trouw

Ouders, waakt over uwe kinderen.

Jeugd, leef godsdienstig en kuisch

Maria „Moeder der goddelijke genade“.

verzoeg ons de volharding.

H. Verhagen-de Reedt, Helmond

Herinneringsprentje aan de missiedagen.

10 *Het Dameskoor.*

Er is mij gevraagd om bij gelegenheid van het 150 jarig bestaan van onze Parochiekerk, een verslag te schrijven over het wel en wee van ons dameskoor. In de jaren zestig kwam er in de kerk grote behoefte aan een dameskoor voor de diensten als huwelijk, jubilea en uitvaart.

Na een oproep van Pastoor de Grauw kwamen er op 28 december 1963 - 26 dames bijeen en werd er gestart. Zoals in iedere vereniging moest er een bestuur gekozen worden. Het ging er gezellig aan toe. Pastoor de Grauw trakteerde op een wijntje. Toen alle stemmen geteld waren bleek dat de keus van de leden gevallen was op:

A. Luijckx- Bastiaansen	voorzitster
R. Baijens- van Riel	secretaresse
W. Verbunt	penningmeesteresse
Dhr. A. van Dongen H.D.S.	dirigent
Dhr. A. v.d. Biggelaar	organist

De eerste repetitie werd gehouden op 2 januari 1964 in het patronaat. Dankzij de goede leiding van Dhr. van Dongen en het geduld van A. v.d. Biggelaar, en de trouwe opkomst van de dames, kon op 11 april de eerste huwelijksmis gezongen worden. Ook hebben we meerdere malen onder de leiding van Dhr. van Dongen, samen gezongen met het herenkoor o.a. de nachtmis met kerstmis. In 1969 hebben we afscheid genomen van Pastoor de Grauw en werd Pastoor de Bie ingehaald met gezangen van beide koren. Naast de vele gezongen diensten en de repetitie die wekelijks plaats vond, waren er nog andere gebeurtenissen, als de Korenavonden en de Cecilia-vieringen, ook meerdere leuke uitstapjes zoals schouwburgbezoek of een reisje. Ook werden we met droevige gebeurtenissen geconfronteerd door het overlijden van Mevr. Van Rijen- Joose, die na Wil Verbunt onze penningmeester was. Op 10 mei 1978 moesten we afscheid nemen van onze dirigent Dhr. A. van Dongen. Zijn overlijden betekende een groot verlies voor ons koor. Op 5 juni 1989

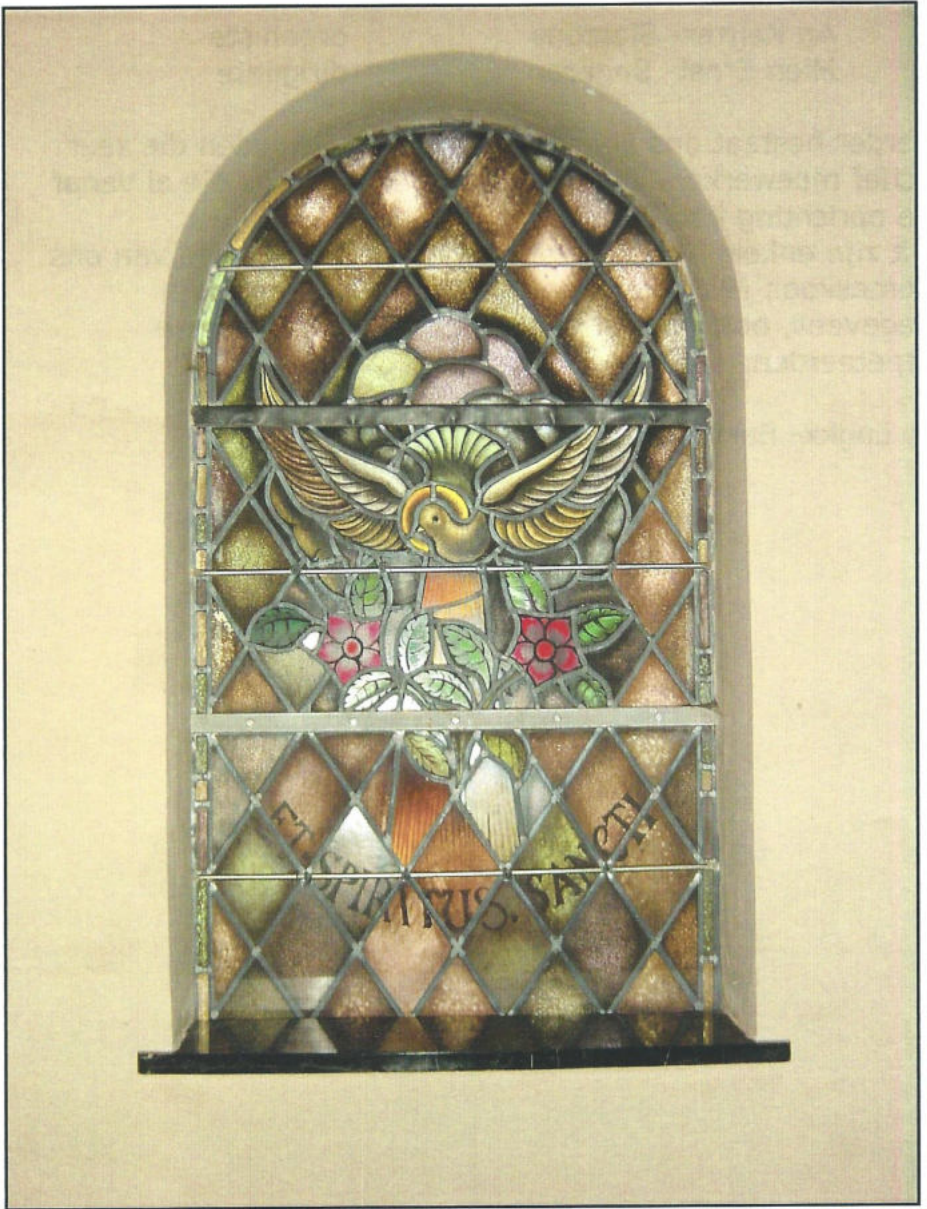
overleed Mevr. Anneke van Rijckevorsel, zij was een trouw lid vanaf de oprichting. Ook moesten we op 10 februari 1991 afscheid nemen van onze organist Dhr. A. v.d. Biggelaar, hij was 25 jaar organist van ons dameskoor. Piet van Rijen volgde hem op als organist, later Louis Groen in't Woud, daarna vanaf 1991 tot op heden Mevr. An Keijzer-Siemons. Ook hebben meerdere hulporganisten ons koor en diensten mee helpen verzorgen, vooral op zaterdagavond. Dit waren: Frans Jaspers, Joost Poppelaars, Kees Bossers, Mevr. Toos Bossers- van Zundert en Dhr. de Korte. Na het overlijden van Dhr. van Dongen was na veel zoeken Mej. Corrie Mertens bereid voor ons te dirigeren. In het begin met hulp van Dhr. Nota die haar het Gregoriaans bijbracht. Maar al gauw werd er ook veel Nederlands gezongen. Juffrouw Mertens heeft vol overgave ons koor geleid, tot zij in 1993 wegens ziekte haar taak overgaf aan Els Berende- Verkooijen. Momenteel is Mevr. Mien Ernst-Segeren onze dirigente. Veel dames hebben we zien komen en gaan, ook mensen die hier niet vermeld zijn in de bijna 40 jaar van het bestaan van ons dameskoor.

De Pastoors waar we een goede samenwerking mee hadden waren vanaf:

Pastoor de Grauw
Professor Melsen
Pastoor de Bie
Pater v.d. Bom
Pastor Gerritsen
Pastoor de Maat
Pastoor van Balveren
Pastor Toos

Ons bestuur bestaat op dit moment uit:

Mieke van Gils- Verstegen	voorzitster
Anneke Luijkx- Bastiaansen	ere-voorzitster
Riet Baijens- van Riel	secretaresse
Riet van den Hoek- van Strien	penningmeester
Luus Jaspers- van Dongen	conservator

Raam in Maria kapel

An Keijzer- Siemons
Mien Ernst- Segeren

organiste
dirigente

Verder bestaat ons koor momenteel uit 24 leden die zeer actief meewerken. Daaronder zijn er 4 dames die al vanaf de oprichting koorlid zijn.

Dit zijn enkele hoogtepunten over het wel en wee van ons dameskoor. Misschien ben ik niet volledig met mijn gegevens, ook wat betreft de vele locaties waar we repeteerden.

A. Luijkx- Bastiaansen.

11 *Het mannenkoor*

De geschiedenis van het mannenkoor begint zeer waarschijnlijk gelijk met de stichting van de kerk, want het eerste reglement van het koor is goedgekeurd, door het bisdom in januari 1853 (zie bijlage).

Wie de oprichter(s) van het koor waren heb ik niet kunnen achterhalen.

Als je het reglement van het koor leest zoals dat in 1853 is goedgekeurd, dan blijkt daaruit dat niet zomaar iedereen tot het koor werd toegelaten. Op de eerste plaats werd ieder nieuw lid eerst voorgesteld aan de pastoor, om te beoordelen of de persoon van onbesproken gedrag was. Als de pastoor vond dat deze persoon tot het koor kon worden toegelaten, konden vervolgens de zang kwaliteiten van het aspirant lid uitgebreid onder de loep worden genomen. Bij het toetsen van de zang kwaliteiten gingen men niet over één nacht ijs. Het kandidaat lid moest het nodige geduld opbrengen voordat het als volwaardig lid tot het koor werd toegelaten. Uit jaarverslagen uit de jaren 70 blijkt dat de toelatingsprocedure tot dan toe, nog steeds in grote lijnen, is gehandhaafd.

De laatste twintig jaar is dit enigszins veranderd, het koor moet nu alle mogelijke moeite doen om de leden te behouden en van nieuwe leden is nog nauwelijks sprake, laat staan dat van een toelating procedure sprake kan zijn. Elk nieuw lid wordt nu bij wijze van spreken, met open armen ontvangen.

Het reglement uit 1853 geeft ook duidelijk aan dat het jaarlijkse Caecilia feest heel belangrijk was, let maar eens op het groot aantal reglement artikelen dat hierover handelt. Dat feesten moest betaald worden uit de opbrengsten van de gezongen erediensten en niet te vergeten de boeten die iedere zanger moest betalen als hij zonder gegronde reden een repetitie of een mis verzuimde. Volgens het reglement duurde dat teren aanvankelijk twee dagen. In die tijd, waarin feesten nog niet zo gewoon was als nu, was dat wellicht een belangrijke reden om lid te

worden van het koor. Bovendien had een koor lid binnen het dorp enig aanzien. Hoe lang dit feest als tweedaags gebeuren is doorgegaan, is niet precies duidelijk. Overigens was het niet zo dat de leden, gedurende het Caecilia feest, al te uitbundig uit de band konden springen, want ook dit was streng gereguleerd. De vrouwen van de leden waren bijvoorbeeld niet welkom op het feest, hierover later nog iets meer. Uit de jaarverslagen tot 1975 blijkt dat het Caecilia feest toen nog één hele dag besloeg die men overigens wel helemaal gebruikte, want men begon met een Heilige mis 's morgens vroeg om 8 uur. De laatste jaren ging men overdag ergens op excursie en 's avonds sloot men af met een diner en een drankje. Inmiddels heeft het Caecilia feest aan belangrijkheid ingeboet en is het feest beperkt tot een avond .

Zoals uit bijna ieder jaarverslag van het koor sinds de jaren 50 blijkt(vroegere verslagen zijn niet bewaard gebleven), is het repetitie bezoek steeds een bron van zorg geweest voor bestuur en dirigent. Meester Minjon bijvoorbeeld, hield heel nauwgezet bij hoeveel procent ieder lid afwezig was geweest en maakte daar ook iedere jaarvergadering melding van. In een verslag van de jaarvergadering uit 1956 schrijft Hr. Minjon: "Wegens het bar slechte repetitie bezoek moest de Pastoor ernstige woorden spreken en de slappe leden met ontslag dreigen". Deze vergadering begon overigens ruim een uur te laat, omdat zoals de Hr. Minjon schrijft: "een excursie naar de 'Drie Hoefijzers' belangrijker was dan een zakelijke en een degelijke afwikkeling van de verenigingsbelangen. Zonder een woord van excuus kwamen de heren de vergaderzaal binnen."

In deze periode, de jaren -50/-60, trachtte het toenmalige bestuur krampachtig vast te houden aan de uit de vorige eeuw stammende strenge regels. De meeste leden hadden toen echter duidelijk behoefte aan wat meer eigentijdse omgangsvormen. Dit blijkt ook uit een notitie van Minjon uit 1959 over een incident tijdens de jaarlijkse korendag. Bij dit incident waren drie leden betrokken. Uit navraag

blijkt dat het een vrij onschuldig voorval was, maar dat door het bestuur onder aanvoering van de heren: de Jong, de Bekker en de Hr. Pastoor, zo hoog werd opgevat dat besloten werd; om één lid te royeren, over een ander lid nog een nader besluit te nemen en van het derde lid zijn excuses te aanvaarden. In 1965 nog, werden 3 leden ontslagen omdat ze vrijwel geen repetitie bezochten en ook bij diverse diensten afwezig waren.

Ook in het toelaten van de vrouwen van de zangers op het jaarlijkse Caecilia feest was het bestuur erg behoudend, zoals hiervoor reeds gememoreerd. Na diverse verzoeken van de leden werd pas in de jaren 70 toegestaan om de vrouwen op het feest toe te laten. Wellicht had het er ook mee te maken dat de toenmalige deken, de Hr. de Jong zelf vrijgezel was.

Zonder andere personen, die zeker ook hun verdienste hebben gehad voor het koor, tekort te doen is pastoor v. Genk zeker een van de meest inspirerende personen geweest voor het koor.

Pastoor v. Genk was gedurende een hele lange periode voorzitter en inspirator , niet alleen van het Oosteindse mannenkoor, maar ook als bestuurslid van de korenbond (Dit was een overkoepelend orgaan van alle koren uit het dekenaat Oosterhout).

Pastoor v. Genk had de gewoonte om alle repetities van het koor bij te wonen en zich ook met de uitvoering van de gezangen bezig te houden. Of die bemoeienissen altijd gewaardeerd werden is niet helemaal duidelijk. Wel is duidelijk dat hij, erg muzikaal was en dus grote belangstelling had voor alles wat met muziek te maken had . Één van zijn vrienden was de musicus H. Cuypers die van veel betekenis is geweest voor de kerkmuziek. Wanneer anderen wat lossier omgingen met de plicht, zoals hij daar tegenaan keek, kon hij zich daar flink aan storen, getuige het volgende voorval.

Hij was op een gegeven moment zo geïrriteerd over het slechte repetitie bezoek dat hij besloot om als represaille niet langer meer bij de repetities aanwezig te zijn, omdat

hij van mening was dat door het slechte repetitie bezoek, een goede uitvoering van de gezangen niet mogelijk was. De toenmalige secretaris en kennelijk ook de rest van het koor was door deze maatregel van de pastoor totaal overdonderd. In de notulen van deze vergadering, stelt de notulist zich zeer nederig op als hij noteert: "Dat mijnheer pastoor het 30 jaar heeft volgehouden om ons "krullenjongens", de schoonheid van het Gregoriaans en het meerstemmig zingen erin te pompen en dat trouw iedere Donderdag avond te doen is geen sinecure". Verder in die notulen spreekt hij nog over; "de geniale gaven van de pastoor". Mijnheer pastoor was kennelijk tevreden met de

Het herenkoor St. Jan bij de St. Ceciliaviering in 1956.

V.l.n.r. boven: R. de Wit, J. van Gool, J. v.d. Ouweland, L. de Wit, A. Rombouts, A. van Dongen, J. Timmermans en J. v.d. Biggelaar.

Onder: G. Lodewijks, G. van Bree, P. Schellekens, A. Minjon, P. de Bekker, Pastoor van Genk, B. de Jong, C. Timmermans, N. Timmermans, A. Bossers, J. van Bree en J. Jespers.

reactie, want aan het slot van de vergadering heeft men, volgens de notulen, nog een tijdje gezellig bij elkaar gezeten onder het genot van een borreltje, geschonken door mijnheer pastoor.

Ter gelegenheid van zijn 25 jarig jubileum als pastoor in Oosteind werd, op zijn verzoek, met succes, een 'Orgelfonds' opgericht dat gelden moest genereren om het kerkorgel te vernieuwen.

Naast pastoor van Genk, heeft ook zeker de heer Minjon grote verdienste gehad voor het koor. Getuige het feit dat er in het bestaan van het koor verschillende leden 40 jaar of meer lid zijn geweest van het koor, betekend dat degene die van het koor lid waren dit ook zeer trouw bleven, dikwijls tot aan hun dood. Een kerk (parochie) zonder koor, was ook ten tijde van de stichting van de parochie, niet compleet. Daarom is het zoals ik aan het begin van dit stuk reeds geschreven heb, zeer waarschijnlijk dat ook het koor al 150 jaar bestaat. Naar mijn mening zijn er in Oosteind geen verenigingen of clubs die hier in ouderdom ook maar in de buurt komen, reden genoeg om ook het koor te feliciteren.

P.v. Gorp

Bijlage bij Mannenkoor

Reglement voor de Confrèrie van de H. Cecilia der nieuwe parochie Oosteind

Art. 1. De Confrèrie van de H. Cecilia te Oosteind zal bestaan uit: een Hoofdman, Voorzanger, Oudsten Deken of Beursmeester, Jongsten Deken en verdere leden, door hunne onderteekening aan den voet dezes genoemd. De Pastoor is het Opperhoofd der gehele Confrèrie, zit in alle vergaderingen voor, stemt en verkiest telkens mede en heeft bij staken van stemmen eenen beslissend stem.

Nota 1. Alle verkiezingen geschieden bij geheime stemmen; niemand mag zijne stem aan een ander openbaren, op boete van 5 cent.

Nota 2. Hoofdman en Voorzanger kunnen verschillende personen zijn.

Art. 2. Deze Confrèrie zingt voor de Gemeente alle zingende diensten, loven en processiën kosteloos; doch wanneer het Kerkbestuur mogt genegen zijn, daarvoor jaarlijks iets ten geschenke te geven, staat het haar vrij, dit met meerderheid van stemmen aan te nemen. Voor zingende lijkdiensten ontvangt zij:

1e klas met muzikzang fl. 3.00 zonder muziek fl. 2.50

2^e klas met muzikzang fl. 2.50 zonder muziek fl. 2.00

3^e klas met muzikzang fl. 2.00 zonder muziek fl. 1.50

4^e klas fl. 1.00. Voor alle andere zingende diensten ontvangt zij fl. 2.00.

Hiervan zijn uitgezonderd de zingende jaargetijden, die 's morgens op het gewone uur geschieden, waarvoor zij 1 gulden ontvangt. Zij haalt, indien zulks gevoeglijk kan geschieden, de lijken van de eerste klas met den priester in onder het zingen van : De profundis enz.

Art. 3. Elk lid moet in de zingende diensten en de loven tegenwoordig zijn, en zijn schuifje op het gestelde uur uitgetrokken hebben, op boete zoo als op het koor is aangekend. De oudste deken houdt aantekening van de verleende boeten en de verzochte zingende diensten; hij zal ook op de zon- en feestdagen na de communie van den priester en onder het lof, als er gepredikt wordt, met de schaal omgaan, waarin ieder aanwezig lid 1 cent moet geven. Wanneer de oudste deken niet tegenwoordig is, wordt hij hierin door den jongsten deken of door een ander lid vervangen.

Art. 4. Die ziek is en niet naar de kerk kan komen, is vrij van alle boeten, totdat hij zijnen kerkgang doet, en indien hij komt te sterven, zal hij door de zangers naar het graf gedragen en zijne lijkdienst door dezen kosteloos gezongen worden.

Art. 5. De voorzanger kan zonder tegenspraak den zangers bevelen datgene te zingen wat hij goed vindt; hij kan hen regelen en elk aan die partij stellen, voor welke hij hen het geschiktst oordeelt; hij kan ook voor de tweede partij eenen voorzanger aanstellen; hij kan mede een ieder vermanen en doen zwijgen die den toon niet houdt, en den ongehoorzame als stoorder van de godsdienst behandelen. De voorzanger niet tegenwoordig zijnde, wordt door een ander, welke daartoe bekwaam geoordeeld wordt, vervangen.

Art. 6. Niemand mag op het koor van buiten zingen noch praten, ten zij er iets omtrent den zang gevraagd worde; niemand mag onder het sermoon eenige zangboeken of zang papieren in de hand nemen. Hij, die van het koor eenige zangboeken of zangstukken zoude mede nemen om te leeren, moet die voor de zingende diensten of loven op het koor terug bezorgen, op verbeurde van 5 cent.

Art. 7. De jongste deken zal zorgen, dat na de gezongen diensten en loven de zangboeken en zang papieren, op het

koor, in het darvoor bestemde kastje, worden opgesloten.

Art. 8. Het koor kan voor de loven door den heer pastoor en de meerderheid gesplitst of verdeeld , en op dezelfde wijze, indien dit noodzakelijk wordt geoordeeld, later ook weer verenigd worden.

Art. 9. Indien iemand genegen is, lid van de Confrèrie te worden, zal hij zich daartoe bij den hoofdman en de beide dekens aanbieden, welke hem gezamentlijk aan den Heer Pastoor zullen voordragen. Bij goedkeuring zal de voorzanger in bijzijn der twee Dekens hem behoorlijk in den zang examineren en bekwaam geoordeeld zijnde, kan hij dan met de meerderheid van stemmen worden aangenomen. Jonge leerlingen, die fijn zingen, mogen, indien zij genoegzaam gevorderd, en door den Voorzanger goedgekeurd zijn, op het koor komen, zoo lang zij hunne fijne stem hebben, en de meerderheid het goed vindt. Verder zal niemand der Gemeentenaren of van buiten komende personen op het koor worden toegelaten, met uitzondering van hen, welke aanleiding tot den zang hebben, en bewijs van ervaring in die wetenschap aan den hoofdman of Dekens kunnen geven.

Art. 10. Wanneer iemand der Confrèrie door slecht gedrag zijnen goeden naam heeft prijs gegeven, kan hem door den Pastoor, na eerst den Hoofdman, de Dekens en den Landdeken van het District gehoord te hebben, het lidmaatschap ontnomen, en de toegang tot het Koor, ontzegd worden, zonder dat hij eenige aanspraak kan maken op de inkomsten of bezittingen der Confrèrie. Hij, die voor het lidmaatschap bedankt, verliest mede zijn recht op de inkomsten der Confrèrie.

Art. 11. Wanneer de Hoofdman, de Voorzanger of de Dekens tot hunne bedieningen onbekwaam worden of komen te overlijden, zal bij meerderheid van stemmen in hunne bediening worden voorzien.

Art. 12. De Heer Pastoor heeft de macht, om de Confrèrie te doen vergaderen wanneer hij nodig oordeelt, dat over de eene of andere zaak gehandeld worde; en hij kan daartoe de tijd en de plaats bepalen. Al hetgeen in eene aangezegde vergadering besloten wordt, zal voor de gehele Confrèrie verbindend zijn.

Art. 13. Dit alles om geregeld het Goddelijk Officie te zingen, volgens den geest van onze Moeder de H. Kerk, met deftigheid, plechtigheid en luister overeenkomstig de verhevenheid der H. Offerande; om zich op te wekken tot godvruchtigheid; anderen te stichten, en den naam des Allerhoogste te verheerlijken. Hierom mag niemand in de Confrèrie aangenomen worden, dan die van een zedig en Christelijk gedrag is.

Art. 14. De Leden der Confrèrie teren jaarlijks twee dagen in eenen vrije kamer, waarbij geene danspartijen mogen plaats hebben, noch iemand toegelaten worden, die niet tot de Confrèrie behoort. Hiervan is het Kerkbestuur uitgezonderd, hetwelk, alsook hunne vrouwen, zoo die van een zedig gedrag zijn, mag mede teren; mits elken dag, voor ieder persoon, volgens vertering betalende. De getrouwde leden der Confrèrie mogen hunne vrouwen, en de ongetrouwde hunne moeders mede brengen, mits deze van een zedig gedrag zijn. De ongetrouwde, die zijne moeder, en de getrouwde, die zijne vrouw niet medebrengt, zal daarentegen voor elke dag dat men teert, eenen gulden vooruit mogen trekken uit de beurs.

Art. 15. Een lid, dat niet mede teert, mag geene aanspraak maken op de beurs; doch, ingeval van ziekte, zal hij ontslagen zijn van zijn verbeurde boeten.

Art. 16. De Hoofdman en de beide Dekens zullen de tering aanbesteden. Zij zullen daarbij eene vrije kamer bedingen, en zoo veel mogelijk zorgen, dat er weinig of niets uit den zak moet toegegeven worden. Hierom zullen zij, bij het aanbesteden, het vermogen der beurs in de gaten houden.

Art. 17. Den tweeden zondag voor den feestdag van de H. Cecilia zal de Hoofdman met de beide Dekens, na het lof, den Heer Pastoor kennis geven van de aanbesteding. Dit goedgevonden zijnde, zal hij den Heer Pastoor en den Kapelaan, zoo die bestaat, verzoeken mede teren.

Art. 18. De Heer Pastoor zal zorgen, dat er twee zingende diensten kosteloos geschieden, op een uur door hem te bepalen. Deze diensten zullen op elken teerdag geschieden, ter eere van de H. Cecilia, voor de leden van de Confrèrie, zoo lang er niemand van hen is overleden; doch zoodra een hunner is afgestorven, zal op den tweeden teerdag de dienst geschieden voor de ziel van de overledene, en vervolgens, na het overlijden van meerdere Leden voor de zielen van de afgestorvenen der Confrèrie. In deze diensten moeten alle Leden tegenwoordig zijn, en hun schuifje, vóór het einde van het introïtus, uitgetrokken hebben, op eene boete van dertig cent. De introïtus mag niet begonnen worden, vóór den bepaalde tijd van het H. Sacrificie der Mis.

Art. 19. Des voormiddags van den eersten teerdag, zal de Oudste Deken de verbeurde boeten volgens de gehouden aantekeningen, invorderen, en van zijn gehele ontvangst, voor den Hoofdman en de Jongsten Deken, behoorlijk rekening doen.

Art. 20. Wanneer iemand zoude weigeren zijne boete te betalen of daarop aanmerkingen maken, zal hij zich naar meerderheid van stemmen moeten gedragen.

Art. 21. Die zich van de Confrèrie zou verwijderen, en op den bepaalden tijd zijne boete niet zou betalen, zal niet meer als Lid erkend worden.

Art. 22. Er mogen in de teerkamer geene dranken gebruikt worden, dan die bij de aanbesteding bepaald zijn. Ook is het verboden, dranken uit te dragen, om die in de keuken of elders te gaan gebruiken, op de boete van vijf cent.

Art. 23. Niemand mag in de teerkamer vloeken of onbehoorlijke en verergerende woorden spreken, op de boete van dertig cent.

Art. 24. Den tweeden teerdag zullen de Hoofdman en de beide Dekens, des avonds omtrent acht ure, de rekening der vertering betalen. Wanneer de beurs niet toereikend is, zal het ontbrekende door de leden der Confrèrie hoofds gewijze betaald worden. Hierna zal de Oudste Deken bedankt worden voor zijne, aan de Confrèrie, gedane diensten; hij zal de beurs aan de Jongste Deken, die nu in zijne plaats treedt, overhandigen; dan zal den Heer Pastoor of diens gecommitteerde drie leden opgeven, uit welke, met meerderheid van stemmen, een nieuwe Jongste Deken zal verkozen worden. De hoofdman en de Voorzanger zijn niet verkiesbaar.

Art. 25. De Confrèrie zal beide dagen, des avonds ten tien ure, scheiden, wanneer alle leden moeten vertrekken, ieder naar zijne woning, zonder te zingen of straatgerucht te maken, op eene boete van dertig cent.

Art. 26. Indien uit de vorige artikelen eenige twijfel mogte ontstaan, zal de uitlegging daarvan altijd aan den Heer Pastoor blijven; wanneer de Leden daarmee geen genoegen nemen, kunne zij zich tot het Kerkelijk Opperhoofd vervoegen, in wiens uitspraak zij moeten berusten.

Art. 27. De Heer Pastoor kan in onvoorziene gevallen, met meerderheid van stemmen, tot instandhouding van orde en zeden, hierbij voegen één of meer additionele artikelen, welke door de leden van de Confrèrie zullen moeten nageleefd worden.

Art. 28. Dit Reglement zal aan Zijne Doorl. Hoogw. I. van Hooydonk, Bisschop van Dardanië, Adm. Apost. Van het Vicariaat van Breda te Hoeven worden voorgedragen, ten einde het te onderzoeken, goed te keuren of daarin de

noodige veranderingen te maken. Goedgekeurd zijnde, zal het door alle Leden ondertekend en onderhouden worden, Gelijk ook zullen moeten doen al degenen, die in het vervolg in deze Confrèrie zullen aangenomen worden.

Art. 29. Van dit Reglement zullen gemaakt worden drie eensluidende, waarvan één zal berusten in de archieven van het Vicariaat, één op de parochie Oosteind, en één bij de Hoofdman der Confrèrie.

Wij, ondergetekenden verbinden ons om het bovenstaande Reglement voor de Confrèrie van de H. Cecilia te Oosteind te onderhouden, en ons daarna stipt te gedragen.

Oosteind, gemeente Oosterhout, Januarij 1853

Door ons gezien en goedgekeurd, te Hoeven, den 21 Januarij 1853. De Bisschop van Dardanië, Vicarius Apost. Van het vicariaat van Breda,

J. van Hooydonk

Heilige Antonius, patroon heilige voor verloren zaken

12 Enkele korte berichten uit oude kranten: (uit het plakboek van A. Minjon)

16/6/1955

Oosteindse kapelaan ving offerblok lichter

Op weg naar de politie gevlucht.

Toen dondermiddag even voor vijf uur de kapelaan van Oosteind de kerk betrad, ontdekte hij een man, die bezig was een offerblok leeg te hevelen met een speciaal daartoe vervaardigd voorwerp. De dief trachtte, zodra hij betrapt werd, de benen te nemen en sprong op zijn fiets die hij in het portaal had geplaatst. De kapelaan zag nog kans om de bagagedrager van de fiets te grijpen en zodoende de man naar de in de nabijheid wonende brigadier te leiden, waarvoor hij de hulp inriep van enkele voorbijgangers. Ondanks deze bewaking zag de dief plotseling kans te ontvluchten en de assistenten van de kapelaan kwamen te laat in actie om de vluchteling te pakken.

Wel werd de politie te Oosterhout telefonisch gewaarschuwd, maar de offerblok lichter was spoorloos. Het onderzoek wordt thans door de politie, die een vrij nauwkeurige beschrijving van de dader heeft, voortgezet.

Dat dit onderzoek succes had bleek uit een krantenbericht van: 23/6/1955

Offerbloklichter werd gegrepen.

De politie van Geldrop heeft de 59-jarige v. K. uit Mierlo-Hout aangehouden, die op 16 juni te Oosteind werd betrapt op het lichten van een offerblok in de parochiekerk. Zoals men zich herinnert wist een kapelaan van Oosteind de man te grijpen, doch die zag toch kans te ontsnappen. De dader blijkt zich al vaker aan dergelijke feiten schuldig te hebben gemaakt.

Kennelijk werkte dit voorval wel aanstekelijk want de krant van 9/7/55 meldt:

Oosteind:

Weer offerblok gelicht.

Voor de tweede maal in enkele weken is een offerblok gelicht in de kerk Pastoor v. Genk bemerkte dit dezer dagen. De metalen geldblok bevatte ditmaal slechts enkele centen, die de inbreker heeft laten liggen. De politie stelt een onderzoek in.

Offerblok lichten blijkt in die tijd toch een veel voorkomende vorm van criminaliteit te zijn geweest, want de krant van 22/7/1957 meldt:

Offerblok lichters werden gepakt.

De daders van kleine diefstallen en pogingen tot offerblok lichten, die enige tijd geleden in de kerk te Den Hout, Oosteind en in de St. Jans parochie te Oosterhout plaatsvonden, zijn gepakt. Zij werden in Dongen op heterdaad betrapt en na verder politie onderzoek bekenden zij ook de eerst genoemde wandaden.

Het waren drie jeugdige Madenaren van resp. 12, 13 en 14 jaar.

(Dus jeugdcriminaliteit bestond toen ook al)

Nog enkele notities uit een plakboek uit 1957 van Hr. Minjon:

Voor het eerst zullen dit jaar de plaatsen in de kerk niet bij opbod worden verpacht, maar ieder mag zijn plaats houden voor het inzet geld. De oude regeling gaf aanleiding tot minder prettige dingen. Bij de in oktober 1957 gehouden collecte voor Oost priester hulp stond Oosteind relatief aan de spits van Brabant en Limburg !! In geld ruim duizend gulden en meer dan 1000 kg. kleren en ruim 100 paar goede schoenen.

Emmaüsgangers

13 1993: DE RESTAURATIE VAN ONZE KERK

'Onder de rook van Oosterhout ligt het kerkdorp Oosteind. Samen met haar inwoners zijn wij enthousiast bezig onze kerk te restaureren'.

Zo begonnen de bedelbrieven die wij rondstuurden om geld voor de restauratie van onze kerk binnen te krijgen. En dat heeft fantastisch gewerkt!

Bij mijn benoeming in Oosteind vertelde de Deken, Simon Kuyten, mij dat de kerk gerestaureerd moest worden. Het kerkbestuur had gelukkig al veel voorbereidend werk gedaan. Na die gedegen voorbereiding konden we in 1993 beginnen met de restauratie. Voor de begeleiding van de bouwwerkzaamheden werd er een bouwcommissie in het leven geroepen. Om de nodige financiën binnen te krijgen werd de activiteitencommissie in het leven geroepen.

De bisschop wilde graag dat wij in zee gingen met een aannemer waar zij altijd mee werkten. Het kerkbestuur en de bouwcommissie gingen hiermee niet akkoord. Het was **ons** geld en wij wilden zelf bepalen wie de restauratie zou doen! Wij hadden immers een aannemingsbedrijf in ons eigen dorp: OSDO b.v. En wij meenden daar niet aan voorbij te kunnen en mogen gaan. Bovendien gaf OSDO b.v. ons de vrijheid om zelf met vrijwilligers die dingen te restaureren die in ons vermogen lagen. Bij een aannemer van buiten ons dorp zou dit nooit mogelijk geweest zijn.

De timmerlui, metselaars, metaalbewerkers en schilders van ons dorp werden gevraagd om mee te werken. Het was een geweldige ervaring de mogelijkheden van ons dorp te zien. Iedereen op wie je een beroep deed was bereid om mee te werken. De betrokkenheid van onze inwoners heeft mij diep getroffen. Met opzet noem ik geen namen. Ik ben namelijk bang er een te vergeten. Trouwens alle inwoners deden mee en voelden zich betrokken.

Die bereidheid bleek al meteen bij de eerste geldinzameling in ons dorp. Elk gezin deed mee. In mijn herinnering lag het bedrag boven de veertigduizend gulden. Daarnaast zette elke vereniging van ons dorp een of andere activiteit op touw voor onze kerk. Zodoende bleef het geld binnen komen.

Ook de gemeente Oosterhout zijn we dank verschuldigd. Verdeeld over zes jaren zouden we van Monumentenzorg 670.000 gulden ontvangen. We zouden dit bedrag dus in eerste instantie moeten lenen. Stel je de verschuldigde rente daarvan maar eens voor! De gemeente heeft die zorg echter van ons weggenomen, want in de raadsvergadering van 21 februari 1992 besloot de gemeente het bedrag, dat ons door Monumentenzorg was toegezegd, in 1993 in een keer aan ons te geven!

Pastoor Toon Gerritsen bij het doopvont.

Terug kijkend op het jaar 1993, het jaar van de feitelijke restauratie van onze kerk, heeft de eenheid, de samenwerking, de inzet van allen mijn hart voorgoed gebonden

aan Oosteind. Vakantiegangers die nu met paard en kar ons dorp bezichtigen, zijn vol lof over onze kerk. Sommigen wanen zich zelfs in Oostenrijk. Maar als ik hen mijn verhaal over de restauratie heb verteld tonen ze zich vol lof over onze gezamenlijke inzet. En terecht, want samen mogen trots zijn!

Toon Gerritsen o.f.m.cap.

Uitgave Heenkundegroep Ulendonc Oosteind 2002

